

NÄKÖKULMIA TANSSIN OPETUKSELLE OSANA PERUS- KOULUN OPETUSSUUNNITELMAA

Kansantanssin ja tanssi-ilmaisun opetuskokeilu peruskoulun
6. luokkalaisten liikunnanryhmälle

Emmi Aro
Musiikkikasvatuksen pro gradu-tutkielma
Kevät 2010
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty: Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department: Musiikkikasvatus
Tekijä – Author: Aro Emmi	
Työn nimi – Title: Näkökulmia tanssin opetukselle osana peruskoulun opetussuunnitelmaa.	
Oppiaine – Subject: Musiikkikasvatus	Työn laji – Level: Pro gradu-tutkielma
Aika – Month and year: Toukokuu 2010	Sivumäärä – Number of pages: 61 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract:</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli löytää näkökulmia tanssin opetukselle osana peruskoulun opetussuunnitelmaa. Tutkimuksen lähtökohtana oli oma kokemukseni yhden esimerkinomaisen tanssinopetuskokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta eräässä peruskoulun 6.luokkalaisten liikunnanryhmässä. Lisäksi selvitin tutkimuksessa tanssitunneille osallistuneiden oppilaiden ja kahden opettajan näkemyksiä tanssista, ja kokemuksia opetuksestani. Samankaltaisia tutkimuksia on toteutettu mm. liikunnanopetuksen näkökulmasta, mutta musiikinopetuksen näkökulmasta aihetta ei ole tutkittu aiemmin.</p> <p>Tutkimuksen kohdejoukko on 37 peruskoulun 6. luokkalaista oppilasta, 15 tyttöä sekä 22 poikaa. Toteutin tutkimukseni kevään 2009 aikana viidessä eri vaiheessa. Tutkimuksessa yhdistin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Tutkimuksen vaiheet olivat kaksi lomakekyselyä oppilaille, tanssinopetuskokonaisuuden suunnittelu ja toteutus, opettajien haastattelu, sekä kirjallisuuskatsaus. Tanssinopetus tapahtui liikuntatunneilla viiden viikon aikana. Tuntisuunnitelmat ja niiden reflektointi ovat yksi osa tutkimustani.</p> <p>Ennen tuntien aloitusta teetin oppilailla ennakkotietokyselyn. Opetuskokonaisuuden jälkeen teetin oppilailla toisen kyselyn, jossa selvitin heidän ajatuksiaan kurssista. Haastattelin myös kahta opettajaa, jotka olivat seurasiivat opetustani kurssin ajan. Haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Laadullinen tutkimusaineisto koostui kyselyjen avoimista osioista sekä haastattelusta. Analysoin laadullisen tutkimusaineiston sisällönanalyysin avulla. Määrällinen aineisto koostui kyselyjen suljetuista osioista. Aineiston kuvailussa käytin prosentteja.</p> <p>Tutkimuksen tärkeimpänä antina pidän oppilaiden ajatuksia tanssimisesta ja mielipiteitä kurssin sisällöstä. Oppilaat eivät pääosin pitäneet kansanmusiikista eivätkä kansantanssien tanssimisesta tällä kurssilla. Ryhmän suuri oppilasmäärä näytti vaikuttavan negatiivisesti kurssin onnistumiseen. Tutkimuksen perusteella tanssia tulisi kuitenkin opettaa peruskoulussa, ja tanssikasvatuksesta on monenlaista hyötyä oppilaille. Tanssikasvatuksen ottaminen osaksi alakoulun opetusta vaatii opettajien omaa kiinnostusta, sekä muutoksia koulun tilojen, opetusryhmien ja aikataulujen järjestelyissä.</p>	
Asiasanat – Keywords: Tanssikasvatus, tanssi-ilmaisu, suomalaiset kansantanssit, peruskoulun opetussuunnitelman perusteet	
Säilytyspaikka – Depository: Jyväskylän yliopisto	

Sisältö

1 JOHDANTO	4
2 SUOMALAISISTA KANSANTANSSEISTA	8
2.1 Suomalaisen tanssikulttuurin määrittelyä.....	8
2.2 Kansantanssin määrittelyä	9
2.3 Eri tanssilajit suomalaisten kansantanssien pohjana.....	12
2.3.1 Soolotanssit, esimerkkinä Tikkuristi.....	12
2.3.2 Laulutanssit ja piirileikit	12
2.3.3 Kaksoistanssi	13
2.3.4 Polska	13
2.3.5 Menuetti.....	13
2.3.6 Polkka	14
2.3.7 Muita tanssilajeja	14
2.4 Nurkkatanssit nuorison sosiaalistumisinstituutina	14
2.5 1900-luku ja kansantanssin merkityksen muutos.....	15
2.5.1 Nuorisoseurat ja tanhuharrastus.....	16
3 TANSSIKASVATUS	17
3.1 Tanssista tanssikasvatukseen.....	17
3.1.1 Tanssi-ilmaisu.....	18
3.1.2 Tanssileikki.....	19
4 TAIDEKASVATUKSEN MERKITYS	20
4.1 Opetussuunnitelman sisällöt tanssikasvatuksen kannalta	20
4.1.1 Tanssi osana musiikin opetussuunnitelmaa	20
4.1.2 Tanssi osana liikunnan opetussuunnitelmaa	22
4.2 Taiteiden kautta sosiaalista pääomaa	23
4.3 Musiikin vaikutukset kognitiiviseen kehitykseen ja tunteiden säätelyyn.....	25
5 TUTKIMUSASETELMA	27
5.1. Tutkimuskysymykset	27
5.2 Tutkimuksen toteutus.....	28
5.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	29
6 OPETUSKOKONAISUUDEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	31
6.1 Opetuksen suunnittelun perusta	31
6.2 Kuvaus opetuksessa käytetyistä harjoituksista	32
7 TUTKIMUSTULOKSIA.....	39
7.1 Oppilaiden käsityksiä ja ajatuksia tanssista, kansantanssista ja kansanmusiikista.....	39
7.2 Oppilaiden ja opettajien kokemuksia tanssitunneista	43
7.3 Pitäisikö tanssia opettaa peruskoulussa?	50
8 POHDINTA.....	52
8.1 Mitä hyötyä tanssista on? Tanssikasvatukseni tavoitteet.....	54
LIITTEET	62
Liite 1. Ennakkotietokysely oppilaille.....	62
Liite 2. Palautekysely oppilaille.....	65

1 JOHDANTO

Mitä merkitystä musiikkikasvatuksella tai muulla taidekasvatuksella on yhteiskunnalle? Vai onko niillä mitään merkitystä? Minä ja monet muut taidekasvattajat olemme ehdottomalla varmuudella sitä mieltä, että on. Taiteilla on positiivinen vaikutus ihmisen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. (Jakku-Sihvonen 2006, 4.) Miksi taiteiden asema on kuitenkin yhä heikko esimerkiksi koulujen opetussuunnitelmissa? Jukka Louhivuori käsittelee kysymystä artikkelissaan ”Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin” (2009). Louhivuori perustaa esittelemänsä näkökulmat empiirisellä tutkimuksella saaduille tuloksille musiikin eri osa-alueilta. Kuten Louhivuori (2009) toteaa, on musiikkikasvatuksen asemasta osana koulujen opetussuunnitelmaa keskusteltu niin kauan kuin musiikki on ollut yksi koulujen oppiaineista. Tämä pätee myös muihin taideaineisiin. Taidekasvatuksen puolestapuhujat ovat vankkumattoman varmoja siitä, miten paljon hyötyä taideaineista on lasten ja nuorten kehitykselle. Vastaväittäjät puolestaan pitävät taiteita kepeänä välipalana oikeiden, tieteellisesti perusteltavissa olevien, faktapitoisten aineiden rinnalla.

Pelkkä puhe siitä, miten mahdottoman tärkeää taide on ihmiselle, ei riitä, jos halutaan taideaineille pysyvä asema osana koulujen opetussuunnitelmia. Nyky-yhteiskunnassamme ainoastaan tutkimustulokset ja tilastot kertovat totuuksia, ja vain tieteellisesti perustelluilla tuloksilla on merkityksellistä arvoa. Jotta taidekasvatuksen hyödyt ymmärrettäisiin muidenkin kuin taidekasvattajien itsensä parissa, on siis tehtävä tutkimuksia ja löydettävä niiden avulla tieteellisiä perusteluja argumenteille. Tähän perustuen halusin itsekin tuoda oman panokseni taidekasvatuksen tutkimuksen kentälle. Oma kiinnostukseni liittyy tanssikasvatukseen. Tanssi on taiteista musiikkiin ja kuvataiteeseen verrattuna varsin marginaalisessa asemassa yhteiskun-

nassamme. Se on kuitenkin yksi osa koulujen opetussuunnitelmaa, ja halusin tutkia, millä tavoin voisin luokanopettajana ja musiikinopettajana viedä tanssia peruskouluun.

Tanssi on yksi taiteenlaji musiikin, kuvataiteen ja käsityötaiteen rinnalla. Miksi se ei kuitenkaan ole vakiinnuttanut asemaansa osana koulujen opetussuunnitelmaa, eikä saavuttanut itsenäisen oppiaineen statusta? Mikä on tanssitaiteen ja tanssikasvatuksen merkitys meidän yhteiskunnassamme? Tanssikasvattajat, musiikkikasvattajien tapaan, ovat vuosikymmeniä yrittäneet perustella tanssin monipuolisia positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Anttilan (2006) mukaan tanssi on kokonaisvaltaista toimintaa, jossa ihmisenä olemisen erilaiset ulottuvuudet, kuten kokemuksellisuus ja reflektiivisyys ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Kokemukset ja niiden reflektointi ovat oppimisen, ymmärtämisen ja tietämisen väyliä. Niiden yhteys toisiinsa on välttämätön, ja ihmisyyhteisöt ovat kautta aikojen intuitiivisesti ymmärtäneet tämän yhteyden. Siten taide on kuulunut kaikkiin kulttuureihin, kaikkina aikoina. Taiteen arvoa on alettu kyseenalaistaa kasvatuksen osana vasta viime vuosikymmeninä. (Anttila 2006, 61.)

Erilaisista tanssikasvatushankkeista kouluissa ja päiväkodeissa on saatu positiivisia kokemuksia, ja tanssilla voidaan katsoa olevan positiivista hyötyä niin kognitiiviseen, sosiaaliseen kuin motoriseenkin kehitykseen (mm. Hallikainen & Syvänen 2005; toim. Sarje 2005; toim. Kari-koski & Rantanen 2002; Wiemers 2006). Tanssilla on kuitenkin vastassaan yhä paljon stereotyyppisiä käsityksiä esim. lajin feminiinisyydestä. Vanha uskonnosta juontuva käsitys, jonka mukaan tanssiminen oli syntiä, saattaa myös yhä vaikuttaa taustalla, kun päätetään siitä, mitkä oppiaineet ja asiat ovat riittävän arvokkaita ja hyödyllisiä valittaviksi koulujemme opetussuunnitelmiin.

Opetin tutkimukseeni liittyen tanssia peruskoulun 6.luokkalaisten ryhmälle heidän liikuntatunneillaan. Koska olen musiikinopettaja, oli tarkoitukseni tarkastella, miten tanssi toimisi osana musiikinopetusta. Käytännön tilojen vuoksi tanssitunnit jouduttiin kuitenkin pitämään liikuntatuntien aikana. Ennen opetusta selvitin kyselyjen avulla oppilailta, mitä ajatuksia tanssi heissä herättää, ja pitävätkö he tanssimisesta. Selvitin myös heidän tanssitaustaansa. Esi-kysely paljasti, että vain tytöt harrastavat tanssia koulun ulkopuolella. Selkeä tulos oli myös, että ne, jotka harrastavat tanssia, pitävät siitä. Sen sijaan ne, jotka eivät harrasta tanssia koulun

ulkopuolella, ajattelevat tanssin olevan tylsää ja tyhmää, ”turhaa ajanhaaskausta”. Kulttuurisamme pojat ovat yhä tanssiharrastuksen vähemmistöä. Viime aikoina break dance ja hip hop ovat tuoneet tanssin pariin myös jonkin verran poikia. Tämä näkyi myös tutkimuksessani. Muutamat pojat pitivät tanssista, ja tällöin he olivat kokeilleet nimenomaan breakia tai lockingia.

Opetuskokonaisuudessani yhtenä osa-alueena olivat suomalaiset kansantanssit. Musiikiksi tanssitunneille valitsin ainoastaan suomalaista uudempaa kansanmusiikkia. Louhivuori (2009, 18-19) tuo artikkelissaan esiin musiikin ja kulttuuri-identiteetin yhteyden. Suomalaisuutta on rakennettu ja rakennetaan yhä tänäkin päivänä kulttuurin avulla. Kun länsimainen populaarimusiikki valtaa alaa maamme mediassa, on koulujen musiikkikasvatuksella tärkeä tehtävä; tuoda suomalaisten omaa kulttuuriperinnettä, kansanmusiikkia ja kansantansseja, tunnetuksi ja auttaa oppilaita kuuntelemaan muutakin kuin populaarimusiikkia. Oman perinteemme lisäksi on tärkeää oppia eri maiden kulttuureista. Musiikin avulla eri kulttuureihin tutustuminen on luontevaa ja helppoa, koska musiikin kieli on kaikille yhteinen. Kuten Louhivuorikin (2009, 19) toteaa, antaa musiikki oppiaineena hyvät edellytykset vahvistaa kulttuurien välistä ymmärtämistä ja edesauttaa kulttuurien välistä keskustelua.

Tanssi on viime aikoina saanut aiempaa suuremman huomion viihteessä ja mediassa. Televisiossa erilaiset tanssiohjelmat, kuten ”Tanssii tähtien kanssa” ja ”So you think you can dance” ovat saavuttaneet suuren suosion. Ja tämä suuri suosio tarkoittaa kaikenikäistä, tanssitaustasta riippumatonta yleisöä. Voidaanko nyt sanoa, ettei tanssi enää ole taiteenalana marginaalissa, verrattuna esimerkiksi musiikkiin? Entä sukupuolirajoitteisuus? Ovatko kankikaikkoset ja jonenikulat saaneet Suomen miehet ja pojat tanssimaan, muutenkin kuin umpihumalassa?

Tutkimukset todistavat, että eri taiteet vaikuttavat positiivisesti ihmisen kehitykseen, terveyteen, sosiaalisiin taitoihin, yhteisöllisyyteen ja jopa stressitilaan. Taiteen harrastajien omat kokemukset puoltavat taiteiden hyvää tekevää vaikutusta ja olemassaolon tärkeyttä yksilöille ja yhteisöille. Missä siis vika, ettei taiteiden ja taidekasvatuksen arvostus näy yhteiskunnassamme, vaan talous ja markkina-arvot jyräävät?

Onko kaikkea pakko perustella teknisellä tieteellä? Eikö ihmisten omalla kokemuksella ja tunteilla ole itseisarvoa? Voisivatko perustelut taidekasvatukselle olla filosofisempia? Mikä on ihmisenä olemisessa olennaista ja onko taiteella merkitystä onnelliselle elämälle? (Louhivuori 2009, 20.) Kasvatuksen suunnan pohtiminen vaatii tietoisia valintoja ja näiden valintojen seurausten punnitsemista. Se, miltä pohjalta nämä tietoiset valinnat tehdään, perustuu valalla oleviin käsityksiin ja arvoihin siitä, millainen kasvatusta on olennaista. Anttila (2006) puhuu kasvatuksesta, joka perustuu holistiselle ihmiskäsitykselle. Siinä ihminen nähdään kokonaisuutena, johon kuuluvat tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Kasvatuksessa vahvistetaan kehon ja mielen, tunteiden ja järjen, sekä ajattelun ja toiminnan välistä yhteyttä. Näitä käsitteitä ei nähdä toisistaan erillisinä, vaan toisiaan tukevinä. (Anttila 2006, 66, 74.) Käytännön kasvatustyössä tämä voisi tarkoittaa sitä, että taideaineita ja matemaattis-luonnontieteellisiä tietoperäisiä aineita ei asetettaisi toisiaan vastaan, vaan ne nähtäisiin toisiaan tukevinä, yhtä tärkeinä osina ihmisen kehitystä.

2 SUOMALAISISTA KANSANTANSSEISTA

Aloittaessani tutkimusta päätin, että haluan opettaa lapsille kansantanssia. Olen itse tutustunut kansantanssiin ja kansanmusiikkiin vasta viime vuosina ja koen, että niillä on paljon annettavaa koulujen opetukselle. Myös opetussuunnitelma (kts. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004) tukee ajatustani. Päätökseni jälkeen olin lukuisien kysymysten edessä, joita lukemani kirjallisuus vain kasvattivat.

Millaiset tanssit ovat aitoa kansankulttuuria, jota haluan opettaa lapsille? Miten siis perustelen valitsemani tanssit? Missä määrin vanhaa ja perinteistä saa muokata? Mikä edes on sitä alkuperäistä kulttuuria? Millaisen mielikuvan haluan välittää oppilaille kansantanssista? Löytääkseni vastauksia näihin kysymyksiin, etsin määritelmiä käsitteille 'suomalainen tanssikulttuuri', 'kansantanssi' sekä 'kansanmusiikki'.

2.1 Suomalaisen tanssikulttuurin määrittelyä

Tanssi, musiikki ja leikki ovat ilmiöinä yhtä vanhoja kuin ihminen, ja kaikissa tuntemissamme kulttuureissa on löydettävissä piirteitä tanssimisesta. Voidaan siis väittää, että ihmisellä on synnynnäinen tarve tanssimiseen eli jonkinlaiseen rytmiseen liikkumiseen musiikin mukaan. (Nuutinen 2005, 14; Hyvönen 2006, 57.) Eri kansojen tanssitavoissa on omat erityispiirteensä, mutta ihmisten matkustelun myötä tanssityylit ovat kulkeutuneet maista toisiin ja kansainväliset piirteet ovat sulautuneet osaksi kansan omia, jo olemassa olevia tansseja. Tanssilla ihmiset ovat ilmentäneet eri tunnetiloja, ja tanssi on kuulunut osaksi erilaisia rituaaleja. Eri uskonnot

ovat käyttäneet tanssia seremonioissaan ja esimerkiksi keskiajalla tanssi oli luonteva osa kato-
lista jumalanpalvelusta, ja tällöin piispat ja papit toimivat esitanssijoina. Antiikin aikana tans-
sittiin rituaalitansseja temppeleissä. (Lekare, 1976. 9.) Suomalaisesta tanssikulttuurista ennen
1600-luvun loppua on saatavilla vain hyvin vähän tietoja. Varhaisten lähteiden perusteella
voidaan kuitenkin päätellä, että jo ennen varsinaisten paritanssien kehittymistä ja kansantans-
sien keruutoiminnan aloittamista suomalaiset ovat ilmaisseet itseään tanssien. (Hoppu 2006.
341.)

Sana 'tanssi' on tullut suomen kieleen ruotsista (dans) ja venäjältä (tan'ets). Suomen kielessä
tanssimiseen viittaavia sanoja on kuitenkin ollut jo ennen tanssi-termin vakiintumista. Vielä
1900-luvun alussa Pohjanmaalla tanssimisesta käytettiin sanaa hyppy. Toinen synonyymi
tanssille oli karkelo, joka on peräisin karjalan kielestä ('karg' improvisoitu tanssi) ja virosta
('kargus' tanssi). Nykyään karkeloa käytetään ainoastaan runollisessa kielessä, ja kansantans-
sin terminologiassa sillä on oma rajattu merkityksensä. Sana 'tanhu' tarkoitti alun perin pol-
jettua tannerta ja sitä käytettiin tanssipaikan ja tanssimisen synonyyminä. 1900-luvun alussa
kansantanssin harrastajien parissa tanhusta tuli kansantanssin yleisempi nimitys. (Hoppu,
2006. 341.)

Suomalaisen tanssimisen varhaisimpia, tunnettuja muotoja ovat soolotanssit, miesten ja nais-
ten tanssit sekä erilaiset eläintanssit. Lisäksi tärkeitä tanssimisen muotoja ennen paritanssi-
kulttuurin muodostumista olivat laulutanssit ja piirileikit. (Hoppu, 2006. 341-347.) Käsittelen
alla tarkemmin eriteltyinä eri tanssilajeja, jotka ovat olleet pohjana suomalaisille kansantans-
seille.

2.2 Kansantanssin määrittelyä

Termillä kansanmusiikki tarkoitetaan perinteisen eurooppalaisen talonpoikaiskulttuurin, eli
kansankulttuurin, musiikkia. Kansantanssi tarkoittaa siis tanssia, jota rahvas talonpoikaisväes-
tö tanssi. Suomalaisen kansantanssin juuret ovat eurooppalaisten hovien tansseissa, jotka no-
peasti muuttuvina muotivirtauksina kulkeutuivat myös Suomeen, ja sulautuivat kansan perin-
teisiin. (Niemeläinen 1983, 22-23.) Renessanssin ja barokin aikana tanssitaitoa pidettiin suu-
ressa arvossa ja sitä opetettiin hoveissa ahkerasti. Tällöin alkoi kehittyä mm. klassinen baletti.

(Lekare 1976, 9.) Renessanssin aikaan Italian hovit olivat taiteiden keskuksia, mutta 1600-luvulla Ranska kohosi tärkeimmäksi kulttuurimaaksi. Ranskan hovipiirien muotitansseja kopioitiin ja opeteltiin muissa hoveissa, ja vähitellen tanssit kulkeutuivat myös alempiin sosiaaliryhmiin, ensin kaupunkeihin ja sitten maalaisväestön keskuuteen. (Niemeläinen 1983, 22-23.) 1700-luvulla tanssista muodostui hoveissa tärkeä seurustelun ja yhdessäolon muoto. Samalla alettiin pitää tärkeänä tanssin eleganssia luonnetta ja siroutta. Säätyläiskulttuurin rinnalla talonpoikaisväestön keskuudessa tanssi kehittyi omaan suuntaansa. Kansantanssi sai vaikutteita hoveista, kun palkolliset olivat kartanoissa töissä ja matkivat säätyläisten tapoja. Toisaalta myös hoviväki otti vaikutteita tansseihinsa talonpoikaisväestön omista tansseista. (Lekare 1976, 10.) Kulkeutuessaan ihmisiltä toisille, paikalliseen kulttuuriin sekoittuen, tanssit saivat uusia muotoja ja variaatioita, eikä aina ole mahdollista sanoa, mitä alkuperää vaikkapa jokin Suomen maaseudulla tanssittu tanssi todellisuudessa onkaan. (Niemeläinen 1983, 22-23.)

Teollistumisen myötä 1700-luvulla monet uudet tanssit levisivät Keski-Euroopasta Pohjoismaihin ja toivat vaikutteita tšekäläisiin kuvioihin ja tanssiaskeliin. Myös pelimannimusiikissa tapahtui muutoksia, kun uusia soittimia pystyttiin entistä helpommin valmistamaan ja ne kulkeutuivat kauppiaiden mukana pohjoiseen Suomeen saakka. Viulu oli tähän saakka ollut tärkein tanssin säestyksessä käytettävä instrumentti, mutta vähitellen helpommin soitettava yksirivinen haitari syrjäytti sen. (Lekare 1976, 10.)

Kansankulttuurin tuntemus perustuu suullisen perimätiedon keruulle. 1800-luvun lopulla kiinnostus suomalaista kansankulttuuria kohtaan heräsi ja alettiin systemaattisesti tutkia ja kerätä tietoja kansanmusiikista ja –tansseista. Tutkimustavasta johtuen tansseja ei pystytä jäljittämään kovinkaan kauas historiaan. Vanhimmat suhteellisen varmat tiedot ovat noin 1600-luvulta. Tärkeimpiä suomalaisen kansantanssin kerääjiä olivat mm. H.A. Reinholm (1819-1883), Asko Pulkkinen (1885-1933), Anni Collan (1876-1962) sekä Otto Harju (1887-1969). Vuonna 1901 perustettiin yhdistys Suomalaisen Kansantanssin Ystävät, joka edesauttoi tanssien keruuta. 1900-luvun alusta alkaen eri nuorisoseurat ovat ottaneet kansantanssien opetuksen tärkeäksi osaksi toimintaansa, ja tekevät sitä tänäkin päivänä. (Hoppu 2006, 370-371.)

Kun säätyläiset lähtivät 1800-luvulla talonpoikaisväestön keskuuteen tallentamaan heidän kulttuuriaan ja musiikkiaan, he etsivät yhteistä historiaa, joka voisi olla pohjana kansakunnan syntymiselle. Kaikki talonpoikaiston laulut, tanssit ja soitot käsitettiin jäänteiksi kaukaisesta historiasta. Niiden ajateltiin säilyneen tämän kansan keskuudessa vuosisatoja. Todellisuudessa kysymys oli väestön senhetkisestä aidosta, elävästä kulttuurista. Suuri kansallinen innostus synnytti kansallisromanttisen illuusion, ja säätyläisten näkökulma hämärsi talonpoikaiskulttuurin todellista sisältöä. Tallentajat eivät hyväksyneet kaikkea, mitä kuulivat ja näkivät, vaan tallensivat vain sen, minkä itse kokivat arvokkaaksi. Se oli automaattisesti historiallista. Kaikki rivo ja epämiellyttävä oli tietysti vain osa uudempaa rappeutumislmiötä. (Laitinen 1984, 22; Nuutinen 2005, 45.)

Kansanmusiikkiin ja kansantansseihin on aina liitetty jonkinlainen hyveellisyys. Kansallisen kulttuurin kehittämisvaiheessa hyveellisyys oli välttämätöntä liittää yhteiseen kulttuuriseen taustaan. Perinteestä hyväksyttiin vain se, mikä vastasi asetettuja arvoja. (Laitinen 1984, 22.) Säätyläisten arvomaailma perustui porvarilliseen maailmankuvaan, joka oli hyvin puritaaninen moraalikysymyksissä (Nuutinen 2005, 45). Nuutinen (2005) arvelee, että syy kansantanssien vähäiseen keräämiseen ja tutkimiseen 1800-luvulla saattaa liittyä tähän. Vaikka tanssi oli olennainen osa perhejuhlia, eivät nuorison harrastamat nurkkatanssit ja tanssimiseen liittyvä fyysinen kontakti sekä seksuaalinen jännitys olleet säätyläisten arvoille sopivia. (Nuutinen 2005, 45.)

Käsitteet ja niiden sisältämät asiat ovat kulttuurihistoriallisia. 1800-luvulla vallinneen sääty-yhteiskunnan perusluonteesta johtui, että Suomessa vielä 1900-luvun alkupuolella eli kaksi täysin toisistaan poikkeavaa musiikkikulttuuria. Siitä kuitenkin vaiettiin musiikintutkimuksessa. 1917 ja 1918 tapahtumien jälkeen myös musiikissa yritettiin korostaa kansan yhtenäisyyttä ja perinne selitettiin koko kansan takana olleeksi yhteiseksi kulttuuriperinnöksi. (Laitinen 1984, 21.) Mitä siis tarkoittaa termi kansanmusiikki? Siitä ei ole yksimielistä käsitystä, vaan erilaisia näkemyksiä. Sanana se ei ole historiallinen, vaan kulttuurihistoriallinen ja syntynyt 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Kansanmusiikista voisi käyttää myös nimityksiä talonpoikaismusiikki, kansan musiikki tai rahvaan keskuudessa viljelty laulu- ja soitinmusiikki. Nykypäivänä kansa kuuntelee aivan toisenlaista musiikkia, kuin mitä kansanmusiikkijärjestöt edustavat. Mikä siis kelpuutetaan nykypäivän kansan musiikiksi? Tästä syystä varhaisem-

masta ”kansanmusiikista” olisi ehkä selkeämpää käyttää termejä perinnemusiikki tai kansanomainen musiikki. (Laitinen 1984, 22-24).

2.3 Eri tanssilajit suomalaisten kansantanssien pohjana

Paritansseja edeltänyt suomalaisten tanssikulttuuri voidaan karkeasti jakaa kahteen osaan: laulutanssiin ja soolotansseihin. Laulutanssit ja piirileikit ovat jääneet elämään suomalaisten arjessa ja juhlissa vielä tähänkin päivään saakka, mutta soolotanssit katosivat paritanssien tulon myötä. Vasta 1900-luvun lopulla diskotanssi toi soolotanssimisen takaisin kulttuuriimme. (Hoppu 2006, 343-347.)

2.3.1 Soolotanssit, esimerkkinä Tikkuristi

Suomalaisten 1600-1800-luvuilla ja kenties myös sitä ennen tanssimat soolotanssit olivat usein eläinaiheisia ja niitä esitettiin pukeutuneina esimerkiksi karhuiksi. Yksi esimerkki miesten soolotanssista on Tikkuristi (Ristipuikko, Ristupäre, Skinnkompass, Sinkapass, Sinkelipas). Tanssissa hypitään maahan piirretyn ristin tai kahden ristiin asetetun kepin päällä. Tanssin alkuperä on luultavasti renessanssin soologailardessa, jonka askeleen nimitys ’les cinque pas’ periytyi tanssin ruotsinkieliseen nimeen. Tikkuristiä tanssittiin laajasti ympäri koko Suomea ja Ruotsia. Kun soolotanssit katosivat suomalaisesta kulttuurista, ei sosiaalisissa tilaisuuksissa tanssittu vuosikymmeniin muita kuin paritansseja (Hoppu 2006, 343-346).

2.3.2 Laulutanssit ja piirileikit

Varhaisimpia tanssityylejä, jotka suomalaisesta kansankulttuurista on pystytty selvittämään, ovat laulusäesteiset ketju-, piiri- ja rivitanssit. Tanssit ovat liittyneet eeppis-lyyrisiin runoihin, joita on laulettu. Laulaessa on samalla liikuttu kävellen ja hypellen erilaisia askelkuvioita ketjussa, piirissä tai vastakkaisriveissä. Kuviot ovat olleet vapaamuotoisia, eikä tarkkoja koreografioita ole ollut. Tanssien luonne muuttui vähitellen 1600-luvulla soitinmusiikin yleistyessä ja paritanssien tullessa suosituimmiksi. Laulusäesteiset tanssit ovat kuitenkin säilyneet osana kulttuuriamme suurimmassa osassa maata 1900-luvulle saakka. (Niemeläinen 1983, 23.)

2.3.3 Kaksoistanssi

Keski- ja uudenajan murroksessa, 1400-luvulta alkaen, laulutanssin rinnalle tulivat uudet kuviotanssit, joiden koreografia oli systemaattista ja tarkkaan määrättyä, ja joissa tanssittiin parin kanssa. Näitä kahta tanssitapaa yhdistelemällä syntyi kaksoistanssi, jonka ensimmäisessä osassa liikuttiin vakavina kävellen esimerkiksi piirissä, ja toisessa osassa hypeltiin iloisesti parin kanssa. Suomessa tällaista koreografiaa edusti menuetti-polska-yhdistelmä. Tässä tanssittiin ensin arvokas ja hidas menuetti, jota seurasi välittömästi vauhdikas ja hyppivä polska. Kaksoistanssin osia alettiin vähitellen tanssia toisistaan irrallisina, ja jälkimmäiset paritanssit yleistyivät itsenäisinä tansseina. Näin syntyivät joidenkin tietojen mukaan monet nykyään suosittu paritanssit, kuten esimerkiksi valssi. (Niemeläinen 1983, 28-29.)

2.3.4 Polska

Polska on musiikin tyyliä ja tanssina kotoisin Puolasta, jossa ensimmäiset polskamelodioiden merkinnät löytyvät vuodelta 1540 eräästä nuottikirjasta. Alkuperäisen polskatanssin askelista tai kuvioista ei ole säilynyt juuri mitään merkintöjä. Suomessa polska oli 1700-luvulla keskeinen tanssi, ja tuolloin sana 'polska' saattoi tarkoittaa tanssimista yleensä. (Niemeläinen, 1983.29-31.) Polskasävelmiä tanssittiin sekä ketju- ja piiritansseina, että paritansseina. Paritanssien varhaisista askelista ei ole tarkkaa tietoa, mutta polskan on ajateltu 1700-luvullakin olevan samankaltaista kuin ne polskat, jotka on saatu tallennettua 1800-luvun lopulta. Polska oli askelkuvioiltaan yksinkertaista, kävelyä, juoksua, hyppyjä ja polkuja. (Niemeläinen 1983, 29-31.)

2.3.5 Menuetti

Menuetti on alunperin lähtöisin Ranskan maaseudulta, josta hovien tanssimestarit sen kopioivat ja kehittivät salonkikelpoiseksi hovitanssiksi. Sana 'menu' tarkoittaa pientä ja siroa, ja kuvaa varhaisen menuetin tyyliä, joka oli hyvin hillittyä. Menuetti tuli Suomeen Saksan ja Ruotsin porvariston kautta 1700-luvulla ja yleistyi ruotsinkielisen väestön piirissä suosituimmaksi tanssiksi. Menuetti on säilynyt parhaiten Etelä-Pohjanmaalla. Suomalaisille menueteille oli tyypillistä, että hidasta ja arvokasta tanssia seurasi aina vauhdikas polska. Menuetti katosi suomenkielisten tavoista 1800-luvun alussa, mutta se säilyi Pohjanmaan ruotsinkielisen väestön hääseremonioissa 1900-luvulle saakka. (Niemeläinen 1983, 31-33.)

2.3.6 Polkka

Tasajakoinen polkka-tanssi esiteltiin ensimmäisen kerran Pariisissa vuonna 1840. Suomeen se saapui verrattaen nopeasti, varhaisin tieto löytyy vuodelta 1844. Kansanomaisena tanssina polkka yleistyi 1860-luvulla. Tällöin polkasta tuli erittäin suosittu tanssi, ja sen ympärille rakentui paljon pieniä tansseja. Niissä oli usein jonkinlainen johdanto-osio, jossa esimerkiksi tapeltiin pareittain vastakkain, sekä polkkaosa, jossa tanssittiin polkkaa ympäri parin kanssa. Polkka-askelikit korvasivat usein vanhemmat polska-askelikit tanssien osina. Polkan tanssiminen oli kovin yksilöllistä, tyylejä oli yhtä monta kuin tanssijoita. Polkka oli yksi Suomen suosituimmista tansseista 1800-1900-lukujen vaihteessa. Toisen maailmansodan jälkeen se jäi pois yleisten tanssien repertuaarista. (Hoppu 2006, 354.)

2.3.7 Muita tanssilajeja

Edellä mainittujen tanssien lisäksi Suomeen levisi 1700- ja 1800-luvuilla myös monia muita kansantansseja, kuten kontratanssit eli katrillit ja angleesit, sekä poloneesi, masurkka, sottiisi ja jenkka. Kontratanssit ovat alkuperältään englantilaisia. Katrilli on säilynyt Suomessa piimpään, aina 1950-luvulle saakka Lapissa Inarin kolttasaamelaisten juhlatavoissa. Poloneesi oli hoveissa arvovaltaisten henkilöiden ja kuninkaiden tanssi. Suomessa sitä tanssittiin 1700-1800-luvuilla mm. häiden avaustanssina ja purpurin osana. Nykyään poloneesia tanssitaan joissakin akateemisissa promootiotanssiaisissa. (Niemeläinen, 1983, 29-33.)

Valssi on lähtöisin Etelä-Saksan ja Itävallan alpeilta ja perustuu eräisiin maalaistansseihin. Se yleistyi 1700-luvun lopulla saksalais- ja ranskalaisporvariston keskuudessa. Hovi- ja säätyläispiirit sekä kirkko vastustivat aluksi valssia, koska se poikkesi muista tuon ajan paritansseista hurmiollisuutensa vuoksi. Täten valssista tuli ensimmäinen eurooppalainen tanssi, jonka levittäjinä eivät toimineetkaan hovit, vaan alemmat sosiaaliluokat. Suomessa valssi yleistyi 1800-luvun puolivälissä, ja se vakiintui häiden rituaalitanssiksi polskan sijaan 1800-luvun lopulla. (Niemeläinen, 1983, 29-33.)

2.4 Nurkkatanssit nuorison sosiaalistumisinstituutiona

1600-luvulta lähtien nuorison sosiaalistumisen luonne muuttui. Heidän asemansa tuli itsenäisemmäksi ja perhekeskeisyys väistyi nuorison oman ryhmäytymisen tieltä. Tämän muutoksen tärkeimpänä alulle panijana toimivat erilaiset tanssitapahtumat. Nurkkatansseiksi kutsuttiin toimintamuotoa, jossa kylän nuoret vuokrasivat viikottain jonkun talon, järjestivät paikalle pelimanneja soittajiksi, ja kutsuivat kylän nuoria tanssimaan. Nurkkatansseissa kävivät naimattomat, rippikoulun käyneet nuoret. Naimisissa olevat tai uskavaiset eivät kuuluneet tanssiväkeen. Usein nurkkatansseja saatettiin järjestää myös spontaanisti, jossain tyhjillään olevassa riihessä tai vaikkapa silloilla. Jo tuolloin vanhempi väki paheksui nuorison toimintaa, eikä tiloja tanssimiselle luovutettu mielellään. 1900-luvun alussa nuorisoseurat ja muut yhdistykset alkoivat rakentaa erityisiä tanssilavoja. (Järviluoma 1986, 69-76.)

2.5 1900-luku ja kansantanssin merkityksen muutos

1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen saakka tanssit olivat osa suomalaisten tavanomaista elämänmenoa kyläyhteisöissä. Tanssiminen oli sosiaalisesti hyväksytty huvittelu- ja seurustelumuoto ja osa vakiintuneita seremonioita juhlatilaisuuksissa, erityisesti häissä. Tanssin kautta yhteisössä opittiin kulttuurin arvoja, rakenteita ja normeja, ja ne ilmaisivat myös sosiaalista hierarkiaa. (Niemeläinen 1983, 41-46.)

1800-luvun lopulla Suomessa alkoi kehittyä kansallisuusliike, joka pyrki kansan valistamiseen ja sivistystason kohottamiseen. Kansanvalistustoiminnan siveellinen ja eettinen arvo maailma oli yhteydessä yhteiskunnan teollistumiseen ja uudenlaisen porvarillisen eetoksen syntymiseen. Yläluokan suhtautuminen luontoon, perinteeseen, työhön, perheeseen ja moraalikysymyksiin poikkesi täysin kansankulttuurin käsityksistä. Säätyläiset alkoivat ihannoida jossain kaukaisuudessa olevaa kansaa, ja romantisoida kansan kulttuuria. Valtaosaa kansanperinteestä, kuten viisuja, loruja, hyppyjä ja renkutuksia paheksuttiin. Sen sijaan alettiin kerätä vanhempaa kulttuuriperintöä, jonka ajateltiin olevan aidompaa ja arvokkaampaa. Kansanvalistusliike sai tuekseen järjestötoiminnan. Tällöin syntyivät erilaiset yhdistykset ja sivistysseurat tarjoamaan rahvaalle siveellisiä huveja. (Nuutinen 2005, 46-49.)

2.5.1 Nuorisoseurat ja tanhuharrastus

Vuonna 1901 perustettiin järjestö Suomalaisen Kansantanssin Ystävät. Toiminnan tarkoituksena oli suojella katoamassa olevaa kansankulttuuria keräämällä tansseja ja harjoittamalla niitä, sekä esittämällä tansseja yleisölle. Tansseja kerättiin ja koottiin erilaisiin julkaisuihin. Tanssien kerääjillä oli omat näkemyksensä siitä, mitkä tanssit olivat säilyttämisen arvoisia. Osaa tansseista pidettiin mitättöminä tai rivoina. (Nuutinen 2005, 49-50.) Kurkela (1989, 110) pitää kansantansseja ja tanhuja järjestökulttuurin elinvoimaisimpana alueena, joka on säilynyt merkittävänä nykypäivään saakka. Tanssin asemasta nuorisoseurojen toiminnassa kiisteltiin 1900-luvun alussa. Tanssia vastutettiin sillä perusteella, että se oli liian intohimoista huvitusta. Puolestapuhujien mukaan kansantanssi oli terveellistä, urheilullista toimintaa, joka ohjaa nuorisoa pois siveettömistä, joutavista harrastuksista. Se oli isänmaallista toimintaa ja taidetta, joka tähtäsi kansankulttuurin ja korkeakulttuurin yhdistymiseen. (Kurkela 1989, 183-190.) Kansantanssin harrastustoiminta alkoi liittyä kiinteästi naisvoimistelujärjestöihin, ja näin tanhut leimaantuivat erityisesti naisten harrastukseksi (Nuutinen 2005, 52). Nykyään kansantanssi on Suomessa harrastuksena suosittu ja eri seuroissa on laskettu olevan jopa 30 000 harrastajaa (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kansantanssi>).

3 TANSSIKASVATUS

Pohdin tässä tutkimuksessa sitä, mitä eri mahdollisuuksia peruskoulun opettajalla on käyttää työssään tanssikasvatuksen ja tanssiterapian toimintamuotoja oppilaiden opetuksessa ja kasvatuksessa. Lähtökohtanani on ammattini tuoma näkökulman rajaus: En ole terapeutti, vaan opettaja ja kasvattaja, enkä siis voi toimia varsinaisesti tanssiterapeuttina. Näin ollen pohdin ennemminkin sitä, miten voisin hyödyntää tanssia luokanopettajan työssä. Keskityn tässä tanssin osalta luovaan ilmaisuun ja tanssileikkiin, jotka ovat keskeinen osa myös tanssiterapiaa. Tavoitteenani on löytää vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Mitä hyötyä tanssista on oppilaille? Mitkä asiat koulussa edistävät tanssin käyttöä opetuksessa? Mitkä asiat rajoittavat sitä? Millaisia tanssiharjoituksia ja toimintatapoja voin käyttää oppilaiden kanssa koulussa? Miten saisin tanssin sisällytettyä koulun opetussuunnitelmaan?

3.1 Tanssista tanssikasvatukseen

Tanssi on liikuntaa ja taidetta. Se on ihmiselle luonnollinen itseilmaisun ja viestinnän muoto (Anttila 1994, 4). Tanssi on toimintaa, jonka avulla yksilö voi olla vuorovaikutuksessa toistensa ja ympäristönsä kanssa, sekä ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan. Se on taidemuoto, jonka avulla ihminen voi kehittää omaa kehotietoisuuttaan, joka taas on väylä itsen ymmärtämiseen, eettiseen herkkyyteen ja toisten ihmisten ymmärtämiseen. Tanssi on kokonaisvaltaista toimintaa, jossa ihmisen mieli ja keho kietoutuvat toisiinsa. (Anttila 2006, 60-61.)

Anttilan (1994) mukaan tanssikasvatus yhdistää liikunnan taiteeseen ja taiteen liikuntaan. Siinä huomion kohteena on tanssitaidon lisäksi tanssi-ilmaisu sekä tanssitiedon opiskelu. Se auttaa oppilaita oman sisäisen maailman löytämisessä ja fyysisten taitojen kehittämisessä. Tans-

sikasvatuksella on kaksi päämäärää: kehittää oppilasta ihmisenä, sekä tanssitaiteen vastaanottajana, tulkitsijana ja luojana. Kokonaisvaltainen tanssikasvatus lähestyy ihmistä kokonaisuutena, ja sen osa-alueita ovat ilmaisu, taito ja tieto. Anttila (1994) pitää tanssi-ilmaisua tanssikasvatuksen perustana. (Anttila 1994, 7-11.)

Tanssiterapian perusajatukset liittyvät läheisesti tanssikasvatukseen. Tanssiterapiassa käsityksenä on, että keho ja mieli ovat jatkuvassa molemminpuolisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Liikkuminen heijastaa persoonallisuutta ja muutos liikekielessä vaikuttaa mielen muutokseen. Kehon hahmottaminen ja motoriset taidot ovat kaiken ymmärtämisen ja korkeampien ajatteluprosessien perustana. Laaja-alainen liikkuminen luo myös valmiuksia kokonaisvaltaiselle aistimiselle. Tanssiterapiaan liittyy aina myös leikki. Myös turvallisen tilan ja ilmapiirin luominen sekä intensiivinen vuorovaikutus terapeutin ja asiakkaan välillä on olennaista. (mm. Ajo 2001.)

3.1.1 Tanssi-ilmaisu

Tanssi-ilmaisu on luovaa toimintaa, jossa painottuvat oppilaan oman kehon tuntemus ja – hallinta sekä luovuuden ja mielikuvituksen käyttäminen ja kehittäminen (Anttila 1994, 21). Kuten tanssiterapiassakin, tanssi-ilmaisussa pyritään säilyttämään kehon ja mielen, sisäisen ja ulkoisen maailman yhteys. Sisällöt perustuvat tietoon kehosta tanssin välineenä ja liikkeestä tanssin materiaalina. Oppilaat tuottavat liikkeitä itse annettujen ohjeiden ja rajojen puitteissa. Tanssi-ilmaisu ei siis ole vapaata improvisointia, eikä mallioppimista, vaan näiden välimuoto. Liikkeissä lähdetään luonnollisista liikelaaduista, laajoista ja kokonaisvaltaisista liikemahdollisuuksista, jotka syntyvät oppilaiden omasta kokemusmaailmasta. Tutuista liikkeistä muovataan ja yhdistellään uusia liikeratoja ja –laatuja. Periaatteessa mikä tahansa liike voi olla tanssia, jos se otetaan tarkastelun kohteeksi ja sen tekemiseen syvennytään. Liikkeeseen yhdistyvät aina myös tunteet ja ajattelu. (Anttila 1994, 24-27.)

Tanssin aiheet eivät tarvitse välttämättä mielikuvituksellisia tilanteita tai muuta dramatiikkaa, vaan liikkeellä on itsessään merkitys ja se synnyttää jokaisessa omia assosiaatioita ja tunteita. Tanssi-ilmaisussa hyödynnetään lapsille tyypillistä uteliasta ja ennakkoluulotonta suhtautumista ja tapaa aistia ympäristöään. Sekä lapsilla että taiteilijoilla on kyky elää todellisessa ja

mielikuvitusmaailmassa yhtä aikaa, mikä on apuna luovassa työskentelyssä. Opetusmenetelmä on oppilaskeskeinen ja perustuu luovaan oppimiseen. (Anttila 1994, 24-27.)

3.1.2 Tanssileikki

Tanssikasvatuksen yhtenä toiminnan perustana on leikki. Leikkiminen on tärkeää sekä lapsille että aikuisille. Leikkiessään ihminen voi hetken olla pois tästä todellisuudesta ja mielikuvitustaan käyttäen kokea, millaista on olla joku toinen. (Rooyackers 1997. 8.) Anttilan mukaan (1994) luovuus ilmenee luonnollisimmillaan leikissä, jossa todellisuus ja mielikuvitus yhtyvät. Luova prosessi sisältää aina leikin elementtejä, sillä siinä ulkoinen ja sisäinen todellisuus yhdistyvät uudeksi kokemukseksi. Tanssiterapian näkökulmasta leikkiminen itsessään on jo terapeutista. Se on luova kokemus, jossa koko keho on mukana (Ajo 2001, 19). Tanssikasvatuksen toimintamuotoina voi käyttää tanssileikkiin perustuvia harjoituksia, joita löytyy mm. teoksista Tanssileikkikirja (Rooyackers 1997) ja Tanssin aika (Anttila 1994). Näitä valmiita leikkejä on mahdollista itse muokata kohderyhmälle sopiviksi, ja keksiä myös kokemusten myötä uusia harjoituksia.

4 TAIDEKASVATUKSEN MERKITYS

4.1 Opetussuunnitelman sisällöt tanssikasvatuksen kannalta

Tanssi ei ole oma itsenäinen aineensa peruskoulun opetuksessa. Näin ollen siitä ei ole laadittu itsenäistä osa-aluetta peruskoulun opetussuunnitelman perusteisiin. Tanssiin liittyviä mainintoja ja siihen viittaavia tavoitteita löytyy lähinnä musiikin ja liikunnan opetussuunnitelmista. Käsittelen tässä peruskoulun opetussuunnitelman perusteita (POPS) 2004 5.–9.luokkien musiikin ja liikunnan opetuksen tavoitteiden pohjalta ja etsin tanssikasvatukseen sopivia määritelmiä. Kursivoidut katkelmat ovat otteita opetussuunnitelmasta.

4.1.1 Tanssi osana musiikin opetussuunnitelmaa

”Musiikin opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta löytämään musiikin alueelta kiinnostuksen kohteensa sekä rohkaista oppilasta musiikilliseen toimintaan, antaa hänelle musiikillisen ilmaisun välineitä ja tukea hänen kokonaisvaltaista kasvuaa.” (POPS 2004).

Tanssi on yksi musiikillisen ilmaisun väline. Tanssin opetuksen kautta oppilas voi löytää uusia musiikkityylejä, joita ei esimerkiksi kuule valtamediassa. Tanssikasvatus tukee kokonaisvaltaista kasvua, koska siinä oppilas on koko kehollaan läsnä. Tanssi-ilmaisun avulla oppilas rohkaistuu käyttämään kehoaan.

”Opetuksen tehtävänä on myös saattaa oppilas ymmärtämään, että musiikki on aika- ja tilan-nesidonnaista. Se on erilaista eri aikoina, eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa, ja sillä on erilainen merkitys eri ihmisille. Musiikin opetus antaa välineitä oppilaan oman musiikillisen identiteetin muodostumiseen prosessissa, jonka tavoitteena on rakentaa arvostavaa ja uteliaista suhtautumista erilaisiin musiikkeihin. Oppilas oppii kriittisesti tarkastelemaan ja arvioimaan erilaisia ääniympäristöjä sekä laajentaa ja syventää musiikin eri lajien ja tyylien tuntemustaan.” (POPS 2004.)

Tanssi on luonteva tapa kuunnella itselle uutta musiikkia. Tutustumalla oman maansa ja alueensa kansantansseihin ja kansanmusiikkiin, oppilas hahmottaa, että tiettyyn aikaan sidottuna niillä on ollut ihmisille erilainen merkitys kuin nykyään. Kansanmusiikkia ei kuule valtamediassa. Se on osa meidän omaa kulttuuriperinnettä, ja tällöin siihen tutustuminen auttaa muodostamaan omaa kansallista identiteettiä. Tanssimisen kautta uudet musiikkityylit tulevat tutuiksi luontevana osana hauskaa yhdessä tekemistä. Tutustumalla myös muiden maiden kulttuureihin tanssin ja musiikin kautta oppilas oppii arvostamaan myös vieraita kulttuureja.

”Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että musiikin ymmärtämisen ja käsitteellistämisen perustana ovat musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä saadut merkitykselliset kokemukset. Oppilas oppii ymmärtämään musiikin elementtien, rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, sointiväriin ja muodon tehtävää musiikin rakentumisessa sekä käyttämään niitä ilmaisevia käsitteitä ja merkintöjä.” (POPS 2004.)

Tanssin kautta on mahdollista oppia kuuntelemaan musiikkia ja saada merkityksellisiä kokemuksia. Kokemuksen kautta, konkreettisesti, koko kehoa ja tilaa apuna käyttäen voidaan havainnollistaa, ja oppia ymmärtämään musiikin peruskäsitteitä, kuten tempo, rytmi, melodia, syke, harmonia, ja muoto.

”Yhdessä musisoiminen kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vastuullisuutta, rakentavaa kriittisyyttä sekä taidollisen ja kulttuurisen erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista” (POPS 2004).

Tanssissa sosiaalisuus on luonteva osa toimintaa. Jokainen on vastuussa tanssin kokonaisuuden muodostumisesta, sillä jos yksi pelleilee, vaikuttaa se kaikkien tanssimiseen. Tanssikasvatuksen tavoitteena ei ole asettaa tiukkoja raameja ja muotoja liikkeille, vaan jokainen saa

tanssia omalla tyylillään, omien taitojensa mukaan. Tämä tukee erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Yhteistoiminnan taitoja kehittää myös tanssiminen yhdessä samaan rytmiiin.

*”Oppilas rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin. Omien musiikillisten ideoiden kokeilua improvisoiden, säveltäen ja sovit-
taen esimerkiksi ääntä, laulua, soittimia, liikettä ja musiikkiteknologiaa käyttäen. Oppilaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittymistä tulee tukea myös etsimällä yhteyksiä muihin oppiai-
neisiin.”* (POPS 2004.)

Tanssi-ilmaisun avulla voidaan tukea oppilaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittymistä ja rohkaista oppilasta keksimään ja luomaan itse uutta. Liikkeellä uuden luominen on ehkä luon-
tevämpää ja helpompaa, kuin äänellä, tai jollakin soittimella improvisoiminen. Jokainen tun-
tee oman kehonsa ja osaa liikuttaa sitä. Luovien harjoitusten tekeminen rohkaisee käyttämään
omaa kehoa ja auttaa tutustumaan siihen. Kun tuntee oman kehonsa, osaa pitää siitä parem-
min huolta ja uskaltaa ilmaista itseään ja olla sinut itsensä kanssa sellaisena kuin on. Tanssin
hyödyntäminen muissa oppiaineissa on kiinni opettajan mielikuvituksesta.

4.1.2 Tanssi osana liikunnan opetussuunnitelmaa

*”Liikunnanopetuksen päämääränä on vaikuttaa myönteisesti oppilaan fyysiseen, psyykkiseen
ja sosiaaliseen toimintakykyyn ja hyvinvointiin sekä ohjata oppilasta ymmärtämään liikunnan
terveydellinen merkitys. Liikunnanopetus tarjoaa oppilaille sellaisia taitoja, tietoja ja koke-
muksia, joiden pohjalta on mahdollista omaksua liikunnallinen elämäntapa. Vuosiluokkien
5–9 liikunnanopetuksessa tulee ottaa huomioon tässä kehitysvaiheessa korostuvat sukupuol-
ten erilaiset tarpeet sekä oppilaiden kasvun ja kehityksen erot. Monipuolisen liikunnanope-
tuksen avulla tuetaan oppilaan hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja yhteisöllisyyteen sekä
luodaan valmiuksia omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Opetuksessa annetaan mahdol-
lisuuksia liikunnallisiin elämyksiin ja tuetaan oppilaan itsensä ilmaisua.”* (POPS 2004.)

Tanssi, on monipuolinen liikuntaharrastus, jossa yhdistyvät, terveellinen kuntoliikunta sekä
psyykkistä hyvinvointia edistävä sosiaalisuus ja yhdessä tekeminen. Tanssi-ilmaisun ja tans-
sikasvatuksen kautta oppilas saa mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun.

”Liikunta on toiminnallinen oppiaine, jossa edetään leikin ja taitojen oppimisen kautta kohti omaehtoista harrastuneisuutta. Tämä edellyttää yksilöllisten kehittymismahdollisuuksien huomioon ottamista. Liikunta ja oppimiskokemukset vahvistavat oppilaan itsensä tuntemista ja ohjaavat suvaitsevaisuuteen. Oppilas opettelee hyväksymään itsensä ja suvaitsemaan erilaisuutta. Oppilas oppii kehittämään ja tarkkailemaan toimintakykyään.” (POPS 2004.)

Tanssissa on mahdollisuus kehittää omia taitojaan yhdessä muiden kanssa, ilman kilpailua. Koska jokainen tanssii omien taitojensa mukaan, on ryhmässä opittava ottamaan muut huomioon, ja suvaittava erilaisuutta. Tanssissa oppilas käyttää monipuolisesti koko kehoaan ja oman kehon tuntemus auttaa oppilaan kokonaisvaltaisen itsetuntemuksen kehittymisessä.

”Liikunnan opetuksessa tulee korostaa yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta, reilua peliä ja turvallisuutta. Liikunnanopetus pohjautuu kansalliseen liikuntaperinteeseen.” (POPS 2004.)

Kansantanssissa yhteisöllisyys ja vastuullisuus ovat suuressa osassa koko toimintaa ja ne tulevat luontevana osana, ilman erityistä huomioimista. Jokainen on vastuussa omasta toiminnastaan osana yhteistä tanssia. Kansantanssit ovat osa kansallista perinnettä.

Liikunnan opetuksen keskeisissä sisällöissä (POPS 2004) 5-9-luokilla on monia tanssiin liittyviä osa-alueita:

”Oppilas kehittää edelleen motorisia perustaitoja ja oppii liikunnan lajitaitoja, kuten juoksua, hyppyjä ja heittoa eri liikuntalajeissa, voimistelua ilman välineitä, välineillä ja telineillä, musiikki- ja ilmaisuliikuntaa sekä tanssia, toimintakyvyn kehittämistä ja seuranta sekä lihahuoltoa, sekä uusiin liikuntamuotoihin tutustumista ja liikuntatietoutta.” (POPS 2004.)

4.2 Taiteiden kautta sosiaalista pääomaa

Länsimaiselle kulttuurille on, ainakin yleisen käsityksen mukaan, tyypillistä individualistinen yksilöä korostava suuntaus (Louhivuori 2009, 12). Elämässä on pärjättävä yksin ja yksilöllisiä suorituksia pidetään suuressa arvossa. Kuitenkin viime aikoina on suitsutettu yhteisöllisyyden merkitystä ja tärkeyttä. Kansanedustajat ja eri alojen asiantuntijat mainostavat mediassa sitä,

miten näinä vaikeina aikoina on niin tärkeää pitää toisista huolta ja olla yhteisöllisiä. Toisaalta päätöksenteossa ja varojen jaossa näkyy aivan päinvastainen suunta. Säästöt kohdistuvat juuri sosiaalialoille ja yhteisöihin, eikä toisista huolehtimista osoiteta konkreettisin teoin ainakaan yhteiskuntamme ylemmillä tahoilla. Tästä esimerkkinä Jyväskylän kaupunki, jonne päätettiin juuri rakentaa maanalainen parkkihalli, kun samaan aikaan joudutaan vähentämään hoitoalan henkilöstöä rahanpuutteen vuoksi.

Musiikki ja muut taiteet tarjoavat luontevia mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen. Louhivuori (2009) viittaa artikkelissaan seuraaviin tutkimuksiin: Osallistuminen kuoroharrastukseen tai johonkin yhdistystoimintaan vahvistaa mm. Putnamin (2000) tutkimusten mukaan sosiaalista pääomaa ja sitä kautta lisää yhteisön hyvinvointia. Konlaanin (2001) Ruotsissa toteuttamassa tutkimuksessa todettiin, miten taideharrastukset ja erityisesti konserteissa, teatterissa ja museoissa käynti lisäsivät eliniän ennustetta vuosilla. Myös Suomessa mm. Hyyppä (2001) on saanut tutkimustuloksia, joiden mukaan yhteisöllinen taideharrastus, esim. kuorossa laulaminen parantaa terveyttä. Louhivuori (2009) viittaa myös tutkimuksiin, joiden mukaan kuorolaulu vähentää stressiä (Beck et al. 1999; Kreutz et al. 2004; Louhivuori 2005). Musiikin on todettu auttavan myös ikääntyvien ihmisten sosiaalista verkostoitumista (Cohen et al. 2006; Hargreaves-North 1997). Laman aikana ja ihmisten ollessa stressaantuneita, tarjoaisivat kuorotoiminta ja muut taideharrastukset helpon ja edullisen lääkkeen parantamaan ihmisten hyvinvointia.

Mitä merkitystä edellä mainituilla tutkimustuloksilla on yhteiskuntamme kannalta? Koulujen musiikkikasvatuksen merkitystä perusteltaessa yhteisöllisyys ja sosiaalinen pääoma ovat tärkeitä teemoja. Tutkimusten mukaan Suomen koululaiset viihtyvät kouluissa heikosti. Kouluksiä on paljon ja viimeaikaiset kouluampumiset todistavat, ettei ainakaan kaikissa kouluissa toimi yhteisöllinen toisista huolehtimisen mentaliteetti. Kouluampujat olivat yksinäisiä, eivätkä he kokeneet kuuluvansa mihinkään sosiaaliseen yhteisöön.

Musiikki tarjoaa yhden ratkaisun kouluviihtyvyyden parantamiseksi ja oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittämiseksi. Musiikin tunnit, koulujen kuorot ja oppilasbändit ovat tilaisuuksia, joissa oppilaat saavat itselleen sosiaalista pääomaa. ”Musiikki on pohjimmiltaan vuorovaikutusta ja sosiaalista toimintaa”, toteaa Louhivuori (2009, 16). Yhdessä soittaessa ja laulaessa on pakko ottaa toiset huomioon ja opeteltava kuuntelemaan toisia. On tehtävä yhteisiä peli-

sääntöjä ja neuvoteltava, tehtävä kompromisseja. Toisaalta yhdessä soittamisesta ja laulamista saa positiivisia kokemuksia yhteisen tekemisen ja yhdessä saavutettujen tulosten ilosta. (Louhivuori 2009, 19.)

4.3 Musiikin vaikutukset kognitiiviseen kehitykseen ja tunteiden säätelyyn

Sosiaalisen pääoman lisäksi musiikki vaikuttaa myös ihmisen kognitiiviseen kehitykseen. Louhivuori (2009, 15-16) mainitsee useita eri puolilla maailmaa toteutettuja tutkimuksia, joissa on löydetty yhteys musiikkiharrastusten ja kognitiivisten kykyjen välillä. Tutkimustulokset ovat kuitenkin Louhivuoren (2009) mukaan sen verran epäluotettavia, ettei selkeitä johtopäätöksiä pystytä tekemään. Tästä asiasta tarvittaisiin siis paljon lisää tutkimusta. Uskon, että jos pystyttäisiin osoittamaan tieteelliseksi faktaksi se, miten musiikkitoiminnalla opituilla kognitioilla on suora transfer, siirtovaikutus muuhun oppimiseen, olisi huomattavasti helpompaa perustella ylemmille tahoille musiikkikasvatuksen tärkeyttä kouluissa. Faktahan on se, että matemaattis-luonnontieteellisiä aineita pidetään yhteiskunnassamme taideaineita tärkeämpinä (mm. Hyvönen 2006, 54). Niinpä jos voitaisiin osoittaa, että taideaineet vaikuttavat suoraan oppimiskykyyn muissa aineissa, olisi taideaineiden olemassaolo ja riittävä viikkotuntimäärä tällöin selviö.

Musiikin vaikutusta tunteiden säätelyyn on tutkittu jonkin verran. Louhivuori (2009) ei käsittele tunteiden säätelyä tarkemmin artikkelissaan, mutta katsoisin sen olevan yksi tärkeistä näkökulmista, jonka perusteella voi puolustaa musiikin ja myös muiden taideaineiden olemassaoloa kouluissa. Jokainen oppii elämässään itselleen sopivia tapoja säädellä ja käsitellä omia tunteitaan. Näiden tapojen löytymisessä ja tunteidensäätelyn kehittymisessä lapsi ja nuori tarvitsee aikuisten, vanhempien ja opettajien tukea. Musiikin kuunteleminen ja soittaminen tai laulaminen ovat keinoja säädellä omia tunteita. Louhivuoren (2009, 15) mukaan omien tunteiden käsitteleminen lienee yksi tärkeimmistä syistä, miksi ihmiset ylipäätään kuuntelevat musiikkia. Musiikkikasvatuksen yhtenä tehtävänä olisikin siis tarjota mahdollisimman monipuolisia musiikin lajeja ja tapoja käyttää musiikkia apuna tunteiden säätelyssä. Kun ihminen löytää keinoja säädellä omia tunteitaan, ei hänen tarvitse purkaa aggressioitaan esimerkiksi väkivaltaan muita kohtaan. Tällähän olisi siis selviä taloudellisia vaikutuksia, kun säästettäisiin väkivallantekojen aiheuttamissa kustannuksissa!

5 TUTKIMUSASETELMA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on esitellä näkökulmia tanssin opetukselle osana peruskoulun opetussuunnitelmaa. Tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan oma kokemus yhden esimerkinomaisen tanssinopetuskokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta eräässä peruskoulun 6.luokkalaisten liikunnanryhmässä. Lisäksi selvitin tutkimuksessa tanssitunneille osallistuneiden oppilaiden ja kahden opettajan näkemyksiä tanssista, ja kokemuksia opetuksestani.

5.1. Tutkimuskysymykset

Tutkimustehtäväni muotoutuivat seuraavien pääkysymyksen alle:

1. Miksi tanssia tulee opettaa peruskoulussa?
2. Miten yhdistää koulun tanssinopetuksessa kansantanssi ja tanssi-ilmaisu toimivaksi kokonaisuudeksi?
3. Mitä 6.luokkalaiset ajattelevat tanssimisestä?
4. Tanssiopetuskokonaisuus 6. luokkalaisille: Suunnittelu, toteutus ja arviointi?
5. Miten toteuttamani tanssinopetus onnistui omasta, oppilaiden ja mukana olleiden opettajien mielestä?

5.2 Tutkimuksen toteutus

Toteutin tutkimukseni kevään 2009 aikana viidessä eri vaiheessa. Tutkimuksessa yhdistin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä, painottaen ensisijaisesti laadullista aineistoa (Metsämuuronen 2005, 245). Tutkielman viisi eri vaihetta olivat kaksi lomakekyselyä oppilaille, tanssinopetuskokonaisuuden suunnittelu ja toteutus, opettajien haastattelu, sekä kirjallisuuskatsaus.

Tärkeimpänä tutkimuksen osa-alueena oli käytännön tanssiopetuskokonaisuuden suunnittelu ja toteutus. Opetin 10 tuntia (10x 45 min) tanssia peruskoulun 6.luokkalaisten ryhmälle. Opetus tapahtui liikuntatunneilla viiden viikon aikana. Ryhmässä oli 22 poikaa ja 15 tyttöä. Valitsin 6.luokkalaisten ryhmän siksi, että halusin kokeilla, miten tanssia voisi opettaa alakoulun ylemmillä luokka-asteilla. Minulla on kokemusta tanssin opettamisesta pienemmille oppilaille, ja nyt halusin kokemusta myös vanhempien oppilaiden kanssa työskentelystä. Ryhmän oppilaskoko oli poikkeuksellisen suuri, ja se antoi työlle oman, suuren haasteensa. Lisäksi ryhmässä oli viisi integroitua erityisoppilasta. Uudeksi tutkimuskysymykseksi tuntien pitämisen myötä nousi, onko lähes 40 oppilaan heterogeeniselle ryhmälle edes mahdollista opettaa tanssia.

Tanssin opetuksen suunnitteluprosessi lähti käyntiin siitä, että valitsin tanssiopetuksen sisällön raameiksi kansantanssin ja tanssi-ilmaisun. Seuraavaksi lähdin valitsemaan tarkemmin harjoituksia ja opetettavia tansseja. Tutkin eri tanssioppaita ja muistelin harjoituksia tanssipedagogiikan opinnoistani sekä omilta tanssitunneiltani. Näiden pohjalta valitsin harjoitukset, jotka mielestäni sopisivat kohderyhmälle. Muokkasin harjoituksista omiin tarkoituksiini sopivia versioita. Yksi osa suunnittelua oli musiikin valitseminen harjoituksiin. Kirjasin tuntisuunnitelmat tarkasti ylös. Reflektoin jokaisen tunnin jälkeen, mikä harjoituksista toimi ja mikä ei. Pohdin, mikä omassa toiminnassani oli edesauttanut tunnin onnistumista ja mitä olisi pitänyt tehdä toisin. Nämä pohdinnat ovat yksi osa tutkimustani.

Ennen tuntien aloitusta teetin oppilailla kyselylomakkeen. Kyselyssä kartoitin heidän tanssikokemuksiaan sekä koulussa että harrastuksena. Kysyin heidän käsityksiään tanssista ja selvitin, pitävätkö he tanssimisesta. Kyselyssä selvitin myös, mitä ennakkokäsityksiä oppilailla on

kansantanssista ja kansanmusiikista. Kysely koostui avoimista kysymyksistä sekä suljetusta osiosta, jossa oppilaat valitsivat annettuihin väittämiin Likert-asteikolla neljästä vaihtoehdosta itselleen sopivan. Asteikossa oli neljä vastausvaihtoehtoa 1) Täysin samaa mieltä, 2) joihinkin samaa mieltä, 3) joihinkin eri mieltä ja 4) täysin eri mieltä. Likert-asteikko soveltuu hyvin kyselyihin, joissa koehenkilön tehtävänä on arvioida omaa käsitystään tai asennettaan väitteen suhteen. (Metsämuuronen 2005, 61.) Koska halusin selvittää oppilaiden omia ajatuksiaan, valitsin kyselyyn enimmäkseen avoimia kysymyksiä (Valli 2001, 110).

Opetuskokonaisuuden jälkeen teetin oppilailla toisen kyselyn. Tässä selvitin heidän ajatuksiinsa kurssista. Kysyin mm., mikä heidän mielestään oli kurssilla mukavaa/ikävää, ja mitä he kokivat oppineensa. Selvitin myös uudestaan heidän käsityksiään kansantanssista ja kansanmusiikista, jotta voisin vertailla tuloksia oppilaiden ennakkokäsityksiin.

Haastattelin myös kahta opettajaa, jotka olivat mukana koko kurssin ajan seuraamassa opetustani. Nämä opettajat toimivat ko. oppilaiden opettajina sekä liikunnassa että muissakin aineissa. Haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, jonka nauhoitin. Teemahaastattelu sopii hyvin käytettäväksi tutkimusmenetelmänä silloin, kun halutaan selvittää tutkittavien asenteita ja perusteluja jonkun teeman suhteen (Metsämuuronen 2005, 226). Haastattelussa ohjailin haastattelun suuntaa valmiiksi laadituilla kysymyksillä, mutta opettajilla oli kuitenkin mahdollisuus kertoa aiheesta vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48). Haastattelussa selvitin opettajien näkemystä kurssin annista ja sain palautetta toiminnastani opettajana sekä sisällöistä. Selvitin myös opettajien käsitystä siitä, miksi tanssia tulisi opettaa peruskoulussa.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseni koostuu määrällisistä ja laadullisista osioista. Määrällisen tutkimuksen kohdejoukko on varsin pieni (N=37), joten tutkimustuloksia ei voi yleistää. Kyselyjen vastausten rehellisyyttä voi myös kyseenalaistaa, sillä vastaajat saattoivat vastata epärehellisesti, johtuen

vastaajien iästä ja ryhmäpaineista. Laadullinen aineisto koostuu suunnittelemistani ja pitämistäni tanssitunneista, sekä kahden henkilön ryhmähaastattelusta. Tutkimuksen luotettavuutta edistää triangulaatio, joka tarkoittaa sitä, että tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan monesta eri näkökulmasta tai suunnasta. Tässä tapauksessa olen käyttänyt kahta erilaista triangulaatiota: monimetodi-, sekä monidatamenetelmää. Tutkimuksen luotettavuutta heikentää tutkijatriangulaation puute, eli se, että olen tehnyt tutkimuksen yksin ja tulkinnut keräämäni aineistoa ilman toisen tutkijan vertailevaa otetta. Oppilaille teettämissäni kyselylomakkeissa käytin määrällisten kysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä. Haastatteleamalla opettajia sain toisen näkökulman opetukseeni. Lisäksi omat reflektioni tanssiopetuksesta toimivat yhtenä datana tutkimuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 38-39; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 215; Metsämuuronen 2005, 245.)

6 OPETUSKOKONAISUUDEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

6.1 Opetuksen suunnittelun perusta

Tanssin opetuksen suunnitteluprosessi lähti käyntiin siitä, että valitsin tanssiopetuksen sisällön raameiksi kansantanssin ja tanssi-ilmaisun. Katson näillä tanssin osa-alueilla olevan paljon annettavaa koulujen tanssinopetukselle. Opetussuunnitelmien musiikin ja liikunnan osa-alueiden perusteella kansantanssit ja tanssi-ilmaisu tukevat myös mielestäni parhaiten peruskoulun tanssinopetukselle asetettuja tavoitteita. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Seuraavaksi lähdin valitsemaan tarkemmin harjoituksia ja opetettavia tansseja. Tutkin eri tanssioppaita ja muistelin harjoituksia tanssipedagogiikan opinnoistani sekä omilta tanssitunneiltani. Näiden pohjalta valitsin harjoitukset, jotka mielestäni sopisivat kohderyhmälle. Muokkasin harjoituksista omiin tarkoituksiini sopivia versioita. Suunnittelin aluksi vain ensimmäisen kaksoistunnin, koska halusin nähdä, miten opetus toimii, ennen kuin suunnittelisin seuraavia tunteja. Jatkoin tätä menettelyä koko jakson ajan, eli suunnittelin seuraavan tunnin aina edellisen jälkeen. Kehitin tunneista jatkumon, jossa edellisten tuntien harjoitukset jatkuvat kehiteltyinä seuraavilla tunneilla. Yhtenä tärkeänä suunnitteluprosessin osana oli musiikin valitseminen. Päätin soittaa tunneilla suomalaista nykykansanmusiikkia, pääasiassa yhtyeiltä Frigg, Tsuumi sekä JPP. Tavoitteenani oli löytää kappaleet, jotka tukisivat mahdollisimman hyvin suunnittelemani tanssiharjoituksia. Reflektoin jokaisen tunnin jälkeen, mikä harjoituksista toimi ja mikä ei. Pohdin, mikä omassa toiminnassani oli edesauttanut tunnin onnistumista ja mitä olisi pitänyt tehdä toisin.

Tuntisuunnitelmani pohjautuvat rakenteelle, joka on laadittu lasten tanssikasvatuksen oppitunteja varten. Jokainen tunti pitää sisällään viisi alla olevaa osa-aluetta. (Häyrynen 2006)

1. Alkurituaali:

Jokaisen tanssijan huomiointi ja keskittyminen tanssituntiin sekä keholliseen kokemukseen. Konkreettista ihon ja lihasten koskettelua sekä herättelyä.

2. Virittäytyminen:

Energiatason tasaus, leikkimielistä perusliikkumista, kuten juoksua, kävelyä, laukkaa, hyppeilyä ja laululeikkejä. Tutustutaan tilaan.

3. Tanssitekniikka ja fyysiset harjoitukset:

Ohjatusti liikkuen läpi salin ja keskilattialla, dynamiikan vaihtelut, kokonaisvaltainen liike, keskivartalon lihakset, ääriosien hallinta ja venyttely. Lapsi tutustuu kehoonsa ja sen toimintaan suhteessa fysiikan lakeihin sekä vartalon linjaukseen.

4. Tanssi-ilmaisu ja luova liikkuminen:

Muotoon sidottua sekä vapaata improvisaatiota, esittämistä ja katsomista. Omia kokeiluja ja mielikuvien käyttöä. Käydään läpi monipuolisesti tanssin liiketekijät eli elementit: Tila, aika, voima ja virtaus.

5. Lopetus:

Loppurituaali ja palautekeskustelu.

6.2 Kuvaus opetuksessa käytetyistä harjoituksista

Valitsin tuntieni pohjaksi muutamat harjoitukset ja askelikot, joita muokattaisiin kurssin edetessä. Käyn seuraavassa läpi joitakin valitsemistani harjoituksista ja perusteita sille, miksi valitsin juuri ne harjoitukset. Pohdin myös tässä yhteydessä, miten harjoitus toimi kurssilla.

1. **KATSE PIIRISSÄ:** Piirissä seistään ja katsotaan vasemmalta oikealle. Kun katse kohtaa toisen katseen, tervehditään käymällä kyykyssä ja vaihdetaan paikkoja.

Tämän harjoituksen olen oppinut omista tanssipedagogiikkaopinnoistani usealta eri opettajalta, sekä myös Taikaloikka-Tanssikasvatusseminaarissa. Sen tavoitteena on ryhmään tutus-

tuminen katsekontaktin avulla, sekä rauhoittuminen ja keskittyminen tanssituntia varten. Pidän harjoitusta hyvänä siksi, että siinä jokainen pääsee katsomaan ryhmässä olevia ilman suorituspaineita, ja ryhmäläiset joutuvat kuin vahingossa ottamaan katsekontaktia toisiinsa. Tämä on toimiva vaihtoehto esimerkiksi erilaisille nimi+liike-leikeille. Oppilaat saattavat olla aluksi ujoja tekemään muiden nähden liikkeitä. Harjoitus vaatii toimiakseen täyden hiljaisuuden ja suurta keskittymistä kaikilta osallistujilta. Kurssilla käytin harjoitusta tutustumisessa ensimmäisellä ja toisella kerralla. 37 oppilaan piirimuodostelma on haastava. Aluksi oppilaat ihmettelivät harjoitusta ja höpöivät toisilleen, mutta loppua kohden keskittyminen parani ja harjoitus toimi hyvin. Pari erityisoppilasta vetäytyi heti sivuun, koska he eivät halunneet osallistua.

2. TILASSA KÄVELY JA TOISEN SEURAAMINEN: Kävellään tilassa musiikin tahtiin. Valitaan ryhmästä joku, jota seurataan. Tätä ei paljasteta koko harjoituksen aikana. Liikutaan tilassa pitäen katse seurattavassa henkilössä. Opettajan merkistä liikutaan mahdollisimman lähellä seurattavaa. Jälleen merkistä liikutaan mahdollisimman kaukana seurattavaa. Viimeisenä liikutaan niin, että itsen ja seurattavan välissä on aina yksi ihminen. Kävely voidaan muuttaa juoksuksi.

Tämän harjoituksen olen oppinut tanssipedagogiikan opinnoissa. Sen tavoitteena on tilaan ja ryhmään tutustuminen, tilan ja eri suuntien hahmottaminen, sekä itsensä hahmottaminen tilassa. Harjoitus on mielestäni hyvä ryhmän tutustumisen kannalta. Se on myös toimiva alkulämmittely, koska vaihtamalla kävelyn juoksuksi, siitä saa vauhdikkaan ja hengästyttävän harjoituksen. Harjoituksessa ei tarvitse varsinaisesti ottaa kontaktia kehenkään, minkä vuoksi myös aremmat oppilaat uskaltavat osallistua siihen. Harjoitus vaatii toimiakseen ryhmäläisiltä keskittymistä, eikä sen aikana saa jutella. Teimme harjoitusta kurssilla kahteen otteeseen. Ensimmäisellä kerralla remontista johtuva meteli pilasi kaikkien keskittymisen. Toisella kerralla harjoitus toimi paremmin.

Olin itsekkin mukana ja huomasin, miten vaikeaa oli seurata yhtä ihmistä 37 oppilaan joukossa. Kadotin oman seurattavani useaan otteeseen! Tyttöjen motivoiminen oli vaikeampaa kuin poikien. Tämä harjoitus vaatisi oppilailta täyden hiljaisuuden ja keskittymisen. Nyt osa intsiteetistä katosi höpöttelyyn ja naureskeluun. Toisaalta liikkumisen ilo näkyi, joten se on tärkeämpää. Näin isossa ja vilkkaassa ryhmässä voi myös olla mahdotonta saada harjoitusta täysin toimimaan.

3. PARIVIESTITI: Oppilaat valitsevat itselleen parin. Muodostetaan pareista sopivan kokoiset joukkueet (riippuen ryhmän koosta) ja joukkueet asettuvat jonoiksi salin toiseen päähän. So-

pivan matkan päähän asetetaan merkit, jotka jokaisen joukkueen täytyy kiertää annetuilla tyy-
leillä parin kanssa ja ryhmänä. Tyylejä voi vaihdella ikätason ja ryhmän mukaan.

- Tyyliä esim.: Konkaten toisissa kiinni, kottikärrykävely, parilaukka, 2 parin kulkuneuvo 4
jalkaa maassa.

Tämä harjoitus on kansantanssiopettaja Jussi Kajankankaan suunnittelema harjoituksesta
itse kehittämineni versio. Harjoituksessa oppilaat pääsevät kisailemaan leikkimielisesti keske-
nään ja se motivoi usein erityisesti poikia. Viimeisessä vaiheessa kulkuneuvoja keksiessä op-
pilaat saavat käyttää omaa luovuuttaan keksiessään erilaisia tapoja liikkua. Harjoituksen ta-
voitteena on energianpäästö ja sykkeen kohotus, fyysisen ketteryyden kehittäminen, keksimi-
nen sekä ryhmässä toimiminen. Tämä harjoitus oli selkeästi oppilaiden suosikki kurssilla.
Oppilaat pitivät leikkimielisestä kisailusta ja voimaa ja ketteryyttä vaativista liikkumistavois-
ta. Heidän mielestään oli myös mukavaa toimia parin kanssa ja pienissä ryhmissä. Opettajan
näkökulmasta viesti vaati ison oppilasryhmän kanssa tarkkaa organisointia. Musiikkia ei vält-
tämättä tarvita, mutta jollakin kerralla käytin taustalla Friggin Jalla jalla-kappaletta.

4. TAUON PAIKKA (Musiikkina esim. Limusiini: Tauon paikka): Liikutaan musiikin tahtiin
opettajan ohjeistamalla tavalla, ja musiikissa tulevan tauon aikana jähmetytään patsaaksi.
Liikkumistavat voivat vaihdella ryhmän ikä- ja taitotason mukaan. Liikkumisessa ja patsaissa
voidaan käyttää eri tasoja ylä-, keski- ja alataso. Esimerkkejä liikkumistavoista: Kävely etu –
ja takaperin, hyppyaskel, laukka, konkkaus, liikkuminen lattialla.

Tämä on perinteinen lasten tanssi-, liikunta- ja musiikkikasvatuksessa käytetty harjoitus. Sen
tavoitteena on oppia kuuntelemaan musiikkia ja reagoimaan koko keholla nopeasti. Pat-
sasasannoissa voidaan vaatia tasapainoa, ja eri liikkumistavoilla voidaan harjoitella askelikko-
ja, eri tasoissa liikkumista tms. Harjoituksen tavoitteena on myös tilan hahmottaminen. Har-
joitus soveltuu periaatteessa mille ikäryhmälle tahansa, mutta tällä kurssilla musiikkivalintaa
olisi mielestäni pitänyt miettiä tarkemmin. Harjoitusta on mahdollista tehdä mihin musiikkiin
tahansa, jos opettaja pysäyttää kappaleen itse. Näin ollen jokin oppilaita motivoiva, vauhdikas
ja rytmikäs kappale on tarpeen. Äänentoiston heikkous aiheutti tämän kurssin aikana sen, ett-
eivät oppilaat kuulleet musiikin sykettä tarkasti, jolloin harjoitus ei täysin palvellut tarkoitus-
taan.

5. 8 TAHTIA / 16 ISKUA (Musiikkina esim. Tsuumi: Menninkäinen ja Frigg: Polka interna-
tional de louisiana): Tehdään tiettyä liikettä tietyn ajan, kuunnellen musiikista perussykettä.
Sovitetaan, että kutakin liikettä tehdään esim. kahden kasin verran, eli 16 iskun ajan. Oppilas

kuuntelee itse musiikista, milloin hänen pitää vaihtaa liikettä. Harjoituksen edetessä tehdään liikkeitä puolet vähemmän. Harjoitus voidaan tehdä neliössä niin, että oppilaat jaetaan neljään ryhmään, ja kukin ryhmä asettuu salissa neliön yhdelle sivulle katseet neliön keskelle päin. Kukin ryhmä tekee vuorollaan oman liikkeensä ja vuoro siirtyy seuraavalle. Näin oppilaat näkevät toistensa tanssin ja joutuvat kuuntelemaan tarkasti musiikista, milloin on heidän vuoronsa. Liikkeitä vaihdetaan niin, että kaikki ryhmät tekevät kaikkia liikkeitä.

Esimerkkejä liikkeistä:

1. Polkuhyppyjä eteen ja sivuille
2. Polkkahyppyjä
3. Kehorytmi: Reidet 2x, kädet 2x
4. Askel läps 2x jalan sisäsyryjä, 2x ulkosyryjä

Tämä harjoitus on myös kansantanssiopettaja Jussi Kaijankankaan kehittämä, ja olen muokannut sitä mm. tanssipedagogi Teija Häyrysen ideoiden pohjalta. Harjoituksessa tavoitteena on oppia kuuntelemaan musiikkia ja liikkumaan musiikin perussykkeen mukaan. Kurssilla harjoitus toimi hyvin. Teimme tätä harjoitusta pienissä paloissa lähes joka tunnilla, lisäten vaikeusastetta edelliseen kertaan verrattuna. Jotkut oppilaista kokivat, että harjoitusta tehtiin liian usein. Kun askeleet, hypyt ja kehorytmit olivat tarpeeksi yksinkertaisia, ne motivoivat erityisesti poikia. Jotkut tytöistä olisivat kaivanneet liikkeisiin lisää haastetta. Kokeilin eriyttää opetusta antamalla vaikeampia vaihtoehtoja, mutta sitten huomasin, että kaikki halusivat kokeilla haastavampaa liikemateriaalia, ja tällöin jotkut turhautuivat, kun eivät osanneetkaan.

6. SALMIAKKIHARJOITUS: Oppilaat muodostavat 4 hengen ryhmät. Ryhmä asettuu tilassa salmiakin muotoon siten, että kaikilla on katse samaan suuntaan. Yksi oppilaista on vuorollaan salmiakin kärki. Kärjessä oleva tekee jotakin liikettä, ja muut matkivat samanaikaisesti häntä. Kun kärki haluaa lopettaa johtamisen, hän kääntyy johonkin salmiakin kulmaan päin, ja tässä kulmassa olevasta tulee uusi kärki, jonka liikkumista muut matkivat. On tärkeää, että liikkeet tehdään isosti ja hitaasti, jotta täysin samanaikainen toistaminen on mahdollista. Kun harjoitusta on tehty paikallaan ja se onnistuu, voidaan ryhmän kanssa lähteä liikkumaan tilassa. Kun harjoituksia on tehty jonkin aikaa, oppilaat valitsevat liikkeistä esim. neljä, ja tekevät näistä yhdessä tanssisarjan. Sarjat esitetään muille.

Tämä harjoitus löytyy monista tanssikasvatusoppaista (esim. Anttila, E. 1994. Tanssin aika). Se on perusharjoitus luovaan tanssi-ilmaisuuksiin. Olen muokannut sitä itse siten, että harjoituksen liikkeistä oppilaat tekevät omia pieniä tansseja, jotka esitetään. Harjoituksen tavoitteena on omien liikkeiden keksiminen ja toisten liikkeiden seuraaminen keskittyneesti. Se vaatii oppilailta toisten liikkumistapojen hyväksymistä. Toisten esitysten katsominen ja muille esittäminen ovat osa tanssikasvatusta. Kurssilla tämä harjoitus toimi pääasiassa hyvin. Ensin selitin oppilaille piirissä, miten harjoitus toimii ja miten on tärkeää, että liikkeet tehdään tarpeeksi

isosti ja hitaasti. Sitten jaoin oppilaat neljän tai viiden hengen ryhmiin ja laitoin musiikin soimaan. Musiikkivalinta oli tilanteeseen väärä, sillä oppilaat olivat energisiä ja olin valinnut rauhallisen musiikin. Kenties on parempi, että kun tätä harjoitusta tehdään ensimmäisiä kertoja, musiikkina on jokin reipas, innostava kappale, jonka tahdissa voi hullutella. Myöhemmin voi kokeilla rauhallista musiikkia, joka vaatii oppilailta enemmän keskittymistä hitaaseen, samanaikaiseen liikkumiseen. Musiikkivalinnasta huolimatta harjoitus toimi hyvin. Kaikki ryhmät lähtivät kokeilemaan liikkeitä, toiset aluksi aremmin kuin toiset. Kun harjoitusta oli tehty tovi, pistin porukan puoliksi ja pyysin toista puolta reunalle katsomaan. Tässä vaiheessa esiintyville ryhmille iski rimakauhu, ja liikkeet kutistuivat huomattavasti. Ryhmät kuitenkin tanssivat, ja yleisö jaksoi seurata. Tanssista muodostui huikea elämys, kun poikaryhmä teki keskellä jonossa hauskoja lantion ja käsien liikkeitä ja kaksi ryhmää reunoilla tekivät liikkeitä alatasossa. Tämän jälkeen annoin ohjeeksi valita neljä liikettä ja tehdä niistä sarjan. Ryhmillä oli keskenään täysin erilaista liikemateriaalia ja oli upeaa nähdä, miten he keksivät ryhmässä yhdessä liikkeitä. Tytöt olivat poikia ujompia. Onko niin, että tytöt pelkäävät enemmän sitä, miltä näyttävät ja haluavat tehdä ”oikeita” liikkeitä, joita ovat ehkä oppineet tanssitunneilla? Pojat taas heittävät homman läskiksi ja pelleilevät, jolloin heidän liikkeensä ovat mielikuvituksellisempia ja monipuolisempia. Molempien perimmäinen ajatus on ehkä silti sama, pelko nolatuksi tulemisesta ja hölmöltä näyttämisestä. Toteutustapa vaan on erilainen.

7. LANTTI: Lantti on yksinkertainen suomalainen kansantanssi, jota tanssitaan pariapiirissä. polkan askeleen voi tarvittaessa vaihtaa hyppyaskeleeksi.

- a) Laukka-polkkaa vastakkain ja seläkkäin 2x8
- b) Polkkaa ympäri 2x8
- c) Tervehdykset: Niiaus, 3x taputus 1x8

Oik. kädet, omat, vas. kädet, omat, oik. kädet ja ympäri ja 3 tömistystä. 1x8. Koko c-osa uudesta.

Pojat ottavat uuden parin oikealta puolelta ja koko tanssi alusta. Tarkemmat ohjeet tanssista löytyvät Tanhuvakasta (1977).

Valitsin tämän tanssin siksi, koska se on tarpeeksi yksinkertainen ja selkeä. Paritanssivuoroissa ei ole välttämätöntä olla tyttö-poikapareja. Tanssissa pari vaihtuu koko ajan, ja kaikki tanssivat kaikkien kanssa. Tähän voi yhdistää muita vuoroja, kuten kehorytmejä harjoituksesta ”8 tahtia / 16 iskua”. Tanssi sopi oppilaiden ikätasolle ja toimi suhteellisen hyvin, mutta suuren oppilasryhmän hallinta oli haasteellista, koska heistä piti muodostaa kaksi erillistä pariapiiriä.

Ensimmäisellä kerralla annoin oppilaiden valita parinsa itse. Viimeisellä kerralla muodostin oppilaista tyttö-poika-pareja. Paripiirin muodostaminen oli oppilaille yllättävän vaikeaa. ”Tyttöt sisäpiirissä, pojat ulkopiirissä”-komento oli heille täysin vieras. Ensin tanssimme Lanttia alusta loppuun niin, että pari vaihtui aina kierroksen jälkeen. Sitten yhdistin Lanttiin aiemmin opettelemamme 8/16-askeleet niin, että nämä tehtiin katse piirin keskustaan päin ja niiden jälkeen käännettiin omaa paria kohti ja alkoi Lantti. Tyttö-poikaparit aiheuttivat hälinää ja levottomuutta, koska kaikki eivät halunneet tanssia kaikkien kanssa. Myös parinvaihtotilanteet olivat sekavia, koska oppilaat eivät aluksi hahmottaneet sitä, miten pari vaihtuu. Poika siis kävellee vastapäivään seuraavan tytön luo, tyttöjen pysyessä paikallaan. Tässä tanssissa olisi auttanut musiikin selkeämpi rakenne. Nyt minulla ei ollut käytössä Lantti-tanssiin alunperin tehtyä kappaletta, vaan JPP:n katrilli, joka sopi periaatteessa tempoltaan hyvin tanssiin. Kappaleessa ei kuitenkaan kuullut niin selkeästi sitä, milloin vaihdettiin osasta toiseen. Tämä aiheutti myös epäselvyyttä ja epätietoisuutta oppilaissa. Myös äänentoiston heikkouden vuoksi oppilaat eivät kuulleet kunnolla, milloin pitäisi vaihtaa seuraavaan askelikkoon. Kappalevalinnoilla on siis erittäin suuri merkitys tansseja tehtäessä. Kun kappaleen rakenne sopii tanssin rakentamiseen, pystyy oppilas vähitellen itse ennakoimaan, milloin tulee vaihtaa seuraavaan liikkeeseen. Tässä tilanteessa musiikin heikkous aiheutti sen, että minä jouduin huutamaan laskuja ja liikkeitä jatkuvasti, eikä tanssi onnistunut ilman minun jatkuvaa ohjeistamista.

8. **TIKKURISTI:** Tikkuristi on yksi vanhoista suomalaisista soolotansseista (kts. Soolotanssit, esim. Tikkuristi). Se on alunperin erityisesti miesten suosima tanssi, jota tanssitaan yksin, usein kisailen muita vastaan. Aluksi maahan piirretään risti, tai pannaan kaksi keppiä ristiin. Koulussa voidaan käyttää esim. kahta noin puolen metrin mittaista langan pätkää, jotka asetetaan lattialle ristikkäin. Risti muodostaa lattialle neljä lokeroa. Tanssija asettuu ristin vasemman alalokeroon, ja astelee tietystä järjestyksessä lokeroita vastapäivään liikkuen. Musiikin tempo nopeutuu tanssin aikana. Voidaan järjestää leikkimielinen kilpailu siitä, kuka pystyy tanssia pisimpään musiikin kiihtyessä. Tarkempi ohje tanssin askelista löytyy esimerkiksi Tanssivakasta (1977).

Valitsin tämän tanssin lukuisien kansantanssien joukosta siksi, että ajattelin sen motivoivan erityisesti poikia. Yksin tanssiminen on myös oppilaiden mielestä mukavampaa kuin paritanssit, joita suurin osa kansantansseista edustaa. Tikkuristi harjoittaa hienomotoriikkaa, ja oppilaan on hallittava keskiviivan ylitys. Hänen on myös pystyttävä kuuntelemaan musiikkia ja reagoitava tempon muutoksiin tanssin edetessä. Tanssi vaatii myös hyvää fyysistä kuntoa, tasapainoa sekä ketteryyttä. Ideana tikkuristi-tanssi on mielestäni lapsille erinomainen, ja suurin

osa oppilaista innostuikin tanssista. He kokivat sen sopivan haastavana, mutta joillekin oppilaista harjoitus oli ylivoimaisen vaikea. Harjoittelimme Tikkuristiä vain viimeisellä kaksoistunnilla, mutta sitä olisi ehdottomasti pitänyt kokeilla useampien tuntien aikana. Oikeassa valssin sykkeessä tanssiminen oli monille vaikeaa, ja siksi tanssia olisi pitänyt harjoitella useammilla kerroilla pieninä palasina, ja vasta sitten viimeisellä kerralla kisailla leikkimielisesti siitä, kuka jaksaa tanssia kauimmin, kun musiikin tempo kiihtyy. Nyt kynnyks muiden katsoessa tanssimiseen nousi joillekin liian suureksi. Toinen mukana olleista liikunnanopettajista huomasi, että Tikkuristi-harjoituksessa näkyi selkeästi, miten ne oppilaat, joilla on vaikeuksia käsialassa ja muussa hienomotoriikassa, eivät pystyneet tekemään ristiaskelia. Tämä harjoitus on siis erinomainen aivopuoliskojen toimintaa aktivoivana ja kehittävä.

7 TUTKIMUSTULOKSIA

Tutkimukseni aineisto koostui kyselylomakkeista, opetuskokeilusta sekä haastattelusta. Käsitelen tässä luvussa rinnakkain opettajien haastattelussa antamaa palautetta, sekä oppilailta kyselyistä saamaani palautetta. Kursivoidut katkelmat ovat otteita oppilaiden avoimista vastauksista kyselylomakkeisiin, sekä osia opettajien haastattelusta.

Kyselyjen tulosten luotettavuus on kyseenalaista, sillä jotkut oppilaista eivät ole vastanneet kyselyyn tosissaan. Tällöin avoimet vastaukset ovat esimerkiksi seuraavanlaisia: *”moi”*, *”pysypelejä”*, ja *”koivun ja kuusen oksia”*. Väittämiin jotkut ovat ruksanneet saman vastausvaihtoehdon kaikkiin, (esim. kohta 1 tai 4 kaikissa) joten minulla on syytä epäillä, ettei oppilas ole edes lukenut väittämiä. Voin myös pohtia vastaajieni ikää (12-13v) ja sen tuomia sosiaalisia paineita vastata tietyllä tavalla. Suhtaudun tässä tutkimuksessa tuloksiin kuitenkin yleisesti siitä näkökulmasta, että vastaajat ovat vastanneet tosissaan ja sen hetkisen oman mielipiteensä mukaisesti.

7.1 Oppilaiden käsityksiä ja ajatuksia tanssista, kansantanssista ja kansanmusiikista

Käsittelen tuloksia tutkimuskysymysten pohjalta. Oppilaiden ennakkokyselyn perusteella selvitin heidän tanssitaustaansa, ajatuksiaan tanssimisesta sekä asenteita ja käsityksiä kansantanssista – ja musiikista. Ennakkokyselyyn vastasi 15 tyttöä ja 22 poikaa. Tytöistä 75 % harrastaa tanssia koulun ulkopuolella. Pojista taas ainoastaan yksi harrastaa tanssia. Tyttöjen harrastamat lajit ovat street, locking, jazztanssi, nykytanssi sekä baletti. Yksi tytöistä mainitsi harrastaneensa aiemmin kansantansseja. Ehdottomasti suosituin lajeista on street. Poika har-

rastaa lockingia. Kaikki oppilaat kolmea poikaa lukuunottamatta ovat tanssineet koulussa. Tutkimuksen aikana minulle paljastui, että tämä ryhmä on tanssinut liikuntatunneilla erityisen paljon viime vuosien aikana. Sekä minä että liikunnanopettajat arvelimme, että oppilaat ovat saattaneet saada yliannostuksen tanssia tänä lukuvuonna. Myös oppilaat mainitsivat kyselyissä, että tanssia on heidän koulussaan tarpeeksi, ehkä jopa liikaa.

- *Tanssia on ollut tänä vuonna aika paljon, kun ei olla päästy hiihtämään.*
- *Sitä pitää olla pieninä annoksina, ettei kukaan ala valittaa.*
- *Ei enempää tanssia!*

Koulussa oppilaat ovat tanssineet liikunnan tunneilla. Lajeina he mainitsivat valssin, letkajenkan, jenkan, cicapon, rivitanssin, samban, texasin ruusun, hip hopin sekä Power Moverin. Kysyin oppilailta, ”Mitä sanalla tanssi mielestäsi tarkoitetaan?”. Vastauksissa yleisimpänä oli liikkuminen musiikin tai rytmin mukaan. Vastauksissa tuotiin esiin tanssin hauskuus ja itseilmaisuus. Joillekin tanssi on turhuutta, tyhmää, tai ei mitään.

Esimerkkejä tyttöjen vastauksista:

Haluaa liikkua rytmin tahtiin. Tanssi voi olla vaikka kehon elekieltä, jossa välittyy erilaisia tunteita. Tanssi on yleensä iloista liikkumista. Rytmikästä liikkumista musiikin tahissa. Hauskaa liikuntaa. Liikkumista, ideoimista, oman tahdon mukaista. Liikkumista musiikin kanssa, itsensä ilmaisua, näyttelemistä. Mukavaa musiikkiliikuntaa. Poikien kanssa valssaamista. Liikkumista, tai no liikkumista musiikin kanssa eri tyyleillä. Hauskaa juttua kuule. Tanssimista. Musiikissa ja rytmissä liikkumista. Liikkumista musiikin tahtiin, erilaisia käsiä ja asentoja siinä voi tehdä erilaisia ilmeitä.

Esimerkkejä poikien vastauksista:

Jotain tyhmää. Liikkumista tietyllä tavalla. Liikkumista. Turhuutta. Jaloilla liikkuminen rytmin mukaan. Tanssimista. Ei mitään. Liikuntaa. Jotain hyppelemistä parin kanssa tai ilman. Tietynlaisia liikkeitä, joista muodostetaan liikekokonaisuus. Lantion heilutusta ja hienoissa juhlapuvuissa koikkelehtimista. Hauskanpitoa ja liikkumista. Liikkumista rytmin mukaan. Tanssia, esim. valssi, samba, cicapo, rivitanssi, hiphop. En tanssi.

Esikyselyssä oppilaat jatkoivat lausetta ”Tanssiminen on mielestäni...”. Vastauksissa tuotiin esiin se, miten tanssi voi olla hauskaa tai tylsää riippuen lajista. Paritanssia suurin osa piti ikävänä. Tanssia pidettiin liikunnallisena ajanvietteenä. Muutamain mainitsivat, että tanssiminen on ikävää, koska se on liian vaikeaa.

Esimerkkejä tyttöjen vastauksista ”Tanssiminen on mielestäni...”

Tyhmää, mutta kyllä jotkut tanssit menettelee. Kaunista, jos sen osaa. Jokaisella on oma tyylinsä tanssia. Voisin ihan hyvin harrastaa jotain tanssia, mutta vielä en ole ajatellut aloittaa. Ihan kivaa, jos on yksin. Paritanssista en pidä. Tylsää. Todella kivaa, mutta paritanssimista inhoan. Urheilullista, kivaa, ei väsyttävää. Hauskaa. Mukavaa, kivaa ajanvietettä vapaa-ajalla. Supertyhmää, jos se on paritanssia mutta itsekseni tanssiminen on kivaa. Ihanaa kuule. Hauskaa, riippuu tyylistä. Hauskaa, mutta en osaa sitä kauheasti. Ihan kivaa, ainakin mun harrastukseen kuuluvat tanssitunnit ovat kivoja (taitoluistelu).

Esimerkkejä poikien vastauksista ”Tanssiminen on mielestäni...”

Melko tylsää useimmat tanssit. Liikkumista. Turhaa. Ei kovin hauskaa. Riippuu tanssista, jos se on hip hop tai break dance niin ihan siistiä. Kivaa. Tylsää ja ihan typerää. Ei hauskaa. Laji. Joskus ihan hienoa katseltavaa. Joskus ihan hauskaa, mutta joillain kerroilla ihan tylsää eikä huvittaisi ollenkaan. Aika tylsää ja joskus vaikeaa. Hankalaa. Ihan ok, Ellan kanssa tosi kivaa! Joillekin harrastus. En tanssi, ihan hönöö.

Oppilaiden mielipiteet tanssimisesta olivat vaihtelevia. Tytöistä 87 % vastasi pitävänsä tanssimisesta, kun taas enemmistö pojista vastasi kielteisesti (64 %). Oppilaista 27 % vastasi myönteisesti (Täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä) väitteeseen ”Tykkään tanssimisesta koulussa”. Pojat pitivät koulussa tanssimisesta vähemmän kuin tytöt. Sen sijaan koulun ulkopuolella tanssimisesta piti 80 % tytöistä, ja pojista 18 %. Oppilaat vastasivat avoimeen kysymykseen, miksi he pitävät tanssimisesta.

Esimerkkejä oppilaiden vastauksista kysymykseen, miksi he pitävät tanssimisesta.

Koska se on vain niin kivaa ja ainakin nykytanssissa pystyy joskus rentoutumaan ja nauttimaan mutta en tykkää koulun tanssitunneista. Se on kivaa, kun saa liikuntaa. Musiikin tahdissa tanssiminen on kivaa kuule. No en mä sitä muute harrastais kuule. Se on kivaa ja näyttää hyvältä. Koska on kiva itse keksiä liikkeit. Tanssimisessa kehittyy hyvin rytmitaju. Jotkin tanssilajit on kivoja. Koska se on kivaa ja sitä saa tehdä musiikin kanssa. Saa purkaa tunteita, ja tykkään tehdä koreografioita. Se on hauskaa yksin. Siitä tulee vapautunut olo. No jaa, vaikea sanoa. Se on ihan kivaa silloin, kun tekee mieli vähän pyörähdellä. Jos harrastaisin tanssia, tykkäisin ainakin omasta tyylilajistani. Kaikki tyylilajit eivät kuitenkaan voi miellyttää. Se on hauskaa ja se rentouttaa mielestäni! Ei se hirveän tylsääkään ole. Siksi. No hiphoptanssi on siistiä koska kuuntelen itse hiphoppia ja breikkaus on hienoa. Siinä liikutaan.

Kielteisesti tanssiin suhtautuvat perustelevat kantaansa seuraavasti:

Koska en pysy ollenkaan siinä tahdissa, missä pitäisi tanssia. Se on hönöö. Olen lestadiolainen, minun ei tarvitse tanssia, koska uskontoni kieltää sen. Se on tylsää. En tiää. Se ei ole mun juttu. En minä inhoakaan sitä, mutta ei se ole kovin hauskaa. Koska se on vaikeaa. Jos-

kus huvittaa, joskus ei. En vain tykkää. Se on tyhmää ajan hukkaa. En tiedä, ei vain ole kovin kivaa.

Ennen tanssituntien pitämistä halusin selvittää, millaisia käsityksiä oppilailla on kansantanssista ja kansanmusiikista. Kysyin samoja asioita myös kurssin jälkeen nähdäkseni, onko ajatuksissa ja käsityksissä tapahtunut jotakin muutosta. Vastaukset olivat kuitenkin samankaltaisia tanssituntien jälkeen. Suurin osa mainitsi kansantanssien liittyvän menneisyyteen. Useammin mainittiin myös paritanssit, hyppely, iloisuus, kansallispuvut ja se, että kansantanssit liittyvät tietyn maan perinteeseen. Monien mielikuva kansantanssista oli jollakin tavalla negatiivinen.

Esimerkkejä oppilaiden vastauksista kysymyksiin, ”Mitä sinulle tulee mieleen sanasta kansantanssi?” ja ”Mitä sanalla kansantanssi mielestäsi tarkoitetaan?”

Kansan oma tanssi, mitä tanssitaan maan omissa tilaisuuksissa mm. itsenäistymispäivänä kai. Joku lato ja paljon lemmiä ja heinää kaikkien kengissä. Hirveetä hyppelyä. Tanssi jota tanssitiin ennenvanhaan. Piirileikkejä, letkajenkka ym. Kamalaa, siis hirveää. Sellaiset punaiset hameet ja valkoiset paidat, joiden päällä on siniset liivit. Sitten myös sellainen nauha-panta hiuksissa. Ja naiset ja miehet tanssivat piirissä ja tunnelma on iloinen. Kaupunki tanssii. Kansan omakeksimä tanssi. Vanhat tanssityylit. Joku perinnehumppa. Saksalaiset miehet juomassa kaljaa ja tanssimassa. Lisää turhuuksia. Kansallista liikkumista. Oman maan tiettyjä perinnetansseja. Jotain hyppimistä. Poikien kanssa polkkaamista. Jotain paritanssia, jossa tanssitaan ryhmissä pareittain. Poikien kanssa tanhuamista eli säätämistä. Tanssi joka on keksitty kauan sitten. Ne ovat kansojen ja maiden omia tansseja. Joillain Afrikan kansoilla ja myös Suomen kansoilla on omia vanhoja perinnetansseja. Yhteistä oloa. Hauska tanssi. Jos kuulet sen sanan, juokse niin kauas kuin pippuri kasvaa! Se on tanssia, jota talonpojat tanssi keskenään. Aatelisilla oli hovitanssit. Tanssi joka on kehitelty jossain kansassa ja sitä tanssitaan vieläkin. Keskiajalla kansan tanssimia tansseja, joita on hieman muokattu. Tanssia jota kansa tykkää tanssia. Tanssi joka on ihan omalaatuista.

Oppilaat liittivät mielikuviinsa kansanmusiikista sen, että se on vanhaa ja outoa. He mainitsivat myös, että musiikki liittyy kansantansseihin ja on nopeatempoista. Useammin mainittiin myös perinteisiä soittimia kuten haitari ja viulu. Kurssin jälkeisen kyselyn kommentit olivat samankaltaisia kuin ennakkokyselyssä.

Oppilaiden esimerkkejä kysymyksiin ”Mitä sinulle tulee mieleen sanasta kansanmusiikki?” ja ”Mitä sanalla kansanmusiikki mielestäsi tarkoitetaan?”

Nopeaa ja haitarilla soittamista. Iloista rallatusta ryhmässä, kansallissoittimia. Eteläisillä ne bongorummut ja suomalaisilla kantele. Tulee mieleen vanhat soittimet, esim. haitari, viulu jne. En tiitä. Tyhmää. Jotakin 60-90-luvun musiikkia. Sellasta helpporytmistä ja tylsää. Klas-

sinen musiikki, vaikka ei se sitä ole. En oo kuullu, joku maammelaulu? Yäk! Kauheeta! Jotain tylsää, jossa rupee nukuttaa. Oman maan perinnemusiikkeja. Kansan kanssa soittamista. Musiikki jota kansa kuuntelee. Joku haitariäijä. Vanhoja perinnelauluja ja –soittimia, kansanlauluja. Musiikkia, jonka tahdissa tanssitaan kansantanssia. Vanhoja tanssibiittei. Outoa. Hupaisaa tanssia. Yhteistä oloa musiikin parissa. Kansallista latoheinätanssia. Haitarin pimputusta, johon liittyi nokkahuilun piipitystä. Vanhaa musiikkia, mitä talonpojat itse lauloivat. Sellasta skottilaista säkkipillin vingutusta. Nykymusiikki. Pomppimista. Boring. Keskiajalla kansan soittamaa musiikkia. Musiikki joka on omalaatuista. Jyrkkää ja tylsää mummojen musaa. Vanhaa pillipiiparin soittoa. Ammutaan musiikin tahdissa.

7.2 Oppilaiden ja opettajien kokemuksia tanssitunneista

Kurssin jälkeen kysyin oppilailta heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan tanssitunneista. Oppilaista 41 % piti tanssimisestä kurssilla jonkin verran. Palautteessa tuli esiin se, että oppilaat eivät pidä kansantanssista tyylilajina eivätkä siihen liittyvästä musiikista. Heidän mielestään kurssilla toistettiin liikaa samoja asioita, ja tehdyt harjoitukset olivat joillekin liian helppoja. He eivät pitäneet kurssin lopulla tehdystä paritanssista. Kurssilla mukavaa sen sijaan olivat yksin tehdyt tanssiharjoitukset, kuten Tikkuristi, sekä opettajan iloisuus ja napakka opetustyyli. Opettajien mielestä kurssissa toimivinta oli opetuksen sisällön jatkuvuus ja ikäryhmälle sopivat harjoitukset. Yleisesti he pitivät kurssia onnistuneena kokonaisuutena. Käyn seuraavaksi läpi oppilaiden perusteluja sille, mikä kurssilla oli toimivaa ja mikä ei. Vertaan oppilaiden kokemuksia opettajien haastattelussa antamaansa palautteeseen.

Selvitin kyselyissä, mikä kurssilla oli oppilaiden mielestä mukavaa. Yksittäisistä harjoituksista oppilaat pitivät eniten Tikkuristi-tanssista (kts. Soolotanssit – Tikkuristi). Sen koettiin olevan tarpeeksi haastava, nopeatempoinen ja selkeä. Sitä sai myös tehdä yksin, mikä oli monen mielestä mukavaa. Jotkut pitivät tanssihipasta, toiset mainitsivat salmiakkiharjoituksen mukavana, koska siinä sai olla kavereiden kanssa ja keksiä itse liikkeitä. Jotkut pitivät myös Lantti-tanssista, koska se oli vauhdikas. Myös rentoutuminen oli joidenkin mielestä mukavaa.

Otteita oppilaiden palautteista kysymyksiin ”Mistä harjoituksista pidit?” ja ”Mikä kurssilla oli mukavaa?”

Pidin oikeastaan kaikista. Hipasta, koska siinä sai leikkiä. Rytmikkäistä harjoituksista koska silloin tulee hyvälle tuulelle. Ristitikusta. Se oli kivaa ja muutenkin ihan täysin uusi juttu. Siitä salmiakkikuviojutusta koska siinä sai olla kavereitten kanssa. Pidin ristitikusta, tanssin sitä joskus huvikseni. Askelharjoitukset olivat sinänsä onnistuneita, koska niissä oppilaat keskit-

tyivät hyvin. Tikkuristi oli kiva! Venytyksistä. Jotkut hipat oli ok. Se että aina kun katse kohtaa nii pitää vaihtaa paikkaa, se oli hauskaa. Lantista, koska se oli liikunnallisen hauskaa. Lankaharjoituksista. Tikkurististä, haastava, ei liian helppoo. Siitä missä sai vaan koskea esim. 4 jalkaa maahan 10 henkilöllä. Tikkuristiharjoituksesta, koska se oli hauskaa. Makaamisesta, koska ei tarvinnut tanssia. Hipasta, hauskinta. Pidin siitä jossa piti hyppiä lankojen yli oikealla tavalla. Oikeastaan kaikista koska ne ei ollut tylsiäkään. Uusien asioiden oppiminen. Juomatauko kun ei pitänyt tanssia. Ope oli ok, hyvä porukka. Alkujutut. Se harjoitus, että pitää vaihtaa paikkaa kun kohtaa katseen. Musiikki oli joskus hyvää. Se, että ryhmät sai usein päättää itse. Askelsarjat ja tanssit olivat ihan ok. Kurssi oli suunniteltu mallikkaasti. Salmiakkikuviassa tanssiminen. Loppurentoutukset. Katsominen lavalta. Kisat vähän. Makaaminen ja juomatauot. Kaverit ja niiden kanssa oleskeleminen. Opettaja. Vähän kaikki.

Yksi avoimista kysymyksistä oli ”Mitä opit tällä kurssilla?”. Oppilaat mainitsivat yksittäisiä harjoituksia, kuten Tikkuristin ja Lantin, sekä polkan askeleet. Kysyin oppilailta, minkä oppiminen oli vaikeaa ja mikä taas helppoa. Jotkut kokivat salmiakkiharjoituksen vaikeaksi, koska siinä piti keksiä itse liikkeitä. Jotkut taas pitivät Tikkuristiä liian vaikeana. Yleisesti oppilaat pitivät kaikkia harjoituksia helppoina. Monet erityisesti tytöistä kokivat, että harjoitukset olivat liiankin helppoja ja siksi tylsiä. Toisaalta taas joidenkin poikien mielestä harjoitukset olivat liian haastavia, ja siksi ikäviä.

Otteita oppilaiden palautteista kysymykseen ”Mitä asioita opit tällä kurssilla?”

TYTÖT

Vaikka mitä. Joitakin polkkajuttuja. Lantin ja tikkuristin. Erilaisia tanssiliikkeitä. Uuden tanssin. Sen polkan askelluksen. Opin liikkumaan musiikin tahdissa. Polkan askeleet, lantin ja ristitikun. Tanssisarjat, jotka oli keksitty valmiiksi. Ne olivat suht helppoja. Muistan sen tanssisarjan vieläkin ja osaan vähän lanttiakin. En paljon mitään. Varmaankin rivitanssia ja ehkä rentoutumista. Jotain kansantanssia. Tanssimaan jotakin kansantanssihommelia. Rytmien kuuntelun. Kansallistanssi on tyhmää ja ärsyttävää. Uuden ratkirailakkaan lämmittelytanssin ja lantin.

POJAT

Uusia tansseja. En mitään hyödyllistä. En oikein tiedä. Sen narujutun missä piti mennä niiden narujen yli. Tikkuristitanssin. Ristitikun. Jotakin sälää. Lanttitanssia. Salmiakkimuodostelma, lankojen yli hyppymisjutun, sen sarjan jota tanssimme. Rytmiiä. En mitään, en jaksanut edes kuunnella opetusta koska kaikki oli niin tylsää.

Oppilaat vastasivat kyselyssä myös, mikä kurssilla heidän mielestään oli ikävää ja mistä harjoituksista he eivät pitäneet. Erityisen ikävinä pidettiin parin kanssa tanssimista ja sitä, ettei paria saanut valita itse. Oppilaiden mielestä kurssilla toistettiin liikaa samoja harjoituksia. He

kokivat harjoitusten toistumisen tylsäksi ja monien mielestä liikkeet olivat liian helppoja. Joidenkin mielestä taas harjoitukset olivat liian vaikeita. Oppilaat eivät pitäneet kurssilla soite- tusta musiikista (86 %). He kokivat sen olevan outoa ja liian samanlaisena toistuvaa. Heidän mielestään soitin myös liikaa samoja kappaleita. Joidenkin mielestä kaikki oli ikävää, koska tanssiminen on tylsää.

Esimerkkejä oppilaiden vastauksista kysymyksiin ” Mistä harjoituksista et pitänyt?” ja ”Mikä kurssilla oli ikävää?”

TYTÖT

Inhosin tikkuristitanssia, koska en tajunnut mitään. Kaikki oli tyhmiä! Rytmi, tehtiin joka tun- ti. En mistään. Siitä salmiakkiharjoituksesta, omia liikkeitä on vaikea keksiä. Samoja harjoi- tuksia toistettiin liikaa. Harjoitukset joissa piti esim. liikkua maassa musiikin tahtiin eivät ol- leet kovia hyviä, koska kukaan ei oikein innostunut pyörimään lattialla. Polkan askeleiden opettelusta en pitänyt, koska se oli hieman outoa. Ja siitä että piti seurata henkilöä. Lattialla pyörimisestä ja hyppelyistä koska ne oli tyhmiä. En tykännyt niistä viesteistä koska se ei oi- kein liittynyt tanssiin. Parin kanssa tanssimisesta, koska se oli tyhmää. Vaikeat tanssit. Kun omat opet koko ajan katto! Jotkut harjoitukset esim. seuraa jotain katseella, eivät olleet mie- lestäni tanssia. Salmiakkin esittäminen. Hyppelyt. Se, että jotkut vaan sähläs koko ajan. Tans- sityylistä en pitänyt, tai en kyllä pidä yleensäkkään koulussa tanssimisesta. Jotkut oli helppoa oppia, mutta musiikki oli ihan outoo! Tää tanssilaji ei oo mun juttu mut oli se ihan kivaa. Mu- siikki oli liian samaa.

POJAT

Kaikesta. En pitänyt mistään harjoituksista siksi koska ne kaikki oli ihan tyhmiä. En pidä tanssista edelleenkään. Kaikista muista, koska ne eivät olleet niin erityisiä. Tanssi on tylsää. En mistään, siksi. En mistään paitsi makaamisesta. Kaikesta. Paritanssiharjoituksista, koska tanssia ei tanssittu tarpeeksi hyvin. Tikkuristi. Jotkut tanssiharjoitukset. Boring. Lantti. Sal- miakkikuviossa tanssiminen. No en tiä. Oli vähän tylsä tanssi. Huono aihe. Ku kaikki tai mo- net häiriköi. Tanssiminen, kun en osannut.

Liikunnanopettajien mielestä sen sijaan juuri samojen harjoitusten toistuminen ja niiden muokkaaminen eri tunneilla oli toimivaa. He katsoivat myös, että yksittäisten liikkeiden help- pous oli etuna sille, ettei kenelläkään ollut liian suurta kynnystä osallistua. Heidän mielestään oli hyvä, että yksinkertaisista liikkeistä kehiteltiin eteenpäin monimutkaisempia sarjoja.

Otteita opettajien haastattelusta:

Ja sitten musta oli hirveän hyvä, että oli näissä tunneissa semmoinen jatkumo, että siellä sitä samaa teemaa ja muuta vähän kehiteltiin. Oli niitä kehorytmijuttuja ja ne palautui mieleen. -- ettei joka tunti tullut koko ajan uutta. Niin tuli oppilaille kanssa semmonen tunne, että tässä kehittyä ja oppii. -- Kivaa kehittelyä. Just että se jatku seuraavalla tunnilla. Et sit niitä liikkeitä käytettiin ehkä jossain ihan eri tehtävässä, mut ne oli ne pohjana samat liikesarjat.

Sit semmonen, mikä musta oli plussaa, oli se, niitten yksittäisten liikkeiden helppous. Että se ei ollu kenellekään kynnyks lähtee tekemään. Että pystyy tekemään. Ja sitten huomaa mitenkä ne kehittyi, kun harjoiteltiin lisää. Just nää kaikki tämmöset, mitkä ei ensin jollakin toiminu ollenkaan, käsi-jalka-koordinaatiot. Että se jatkumo, että lähettiin tämmösistä pienistä kokonaisuuksista ja niitä yhdisteltiin sitten, niin se oli musta kivaa.

Opettajat pitivät harjoituksia 6.luokkalaisille, sekä tytöille että pojille, sopivina. Heidän mielestään oli hyvä, että kurssilla aloitettiin harjoituksista, joissa sai tanssia yksin. He mainitsivat oppilaiden iän tuovan mukanaan sen, ettei tyttö-poika-pareissa tanssimisesta pidetä. Hyviä harjoituksia opettajien mielestä olivat myös ne, joissa ryhmät esittivät tansseja toisilleen.

Mulle tuli mieleen just, silloin kun näitten kans on ollu kolkilta, nelkiltä lähtien valsseja ja tämmösiä, niin ne on hyvin suhtautunu. Mutta kun tää ikä on semmonen, että ne ei välttämättä oo... Niin se on oikeestaan hyvä, et se lähti ihan niistä yksin, että pystyi yksin tekemään. Että tavallaan siinä ei ollu mitään paritanssiin viittaavaakaan, että oli enemmänkin just niitä rytmejä, ja vähän sit niitä kaksin taistelujakin, kun ne oli ne ryhmät näin, kun ne toiset esitti toisille ja toiset kattoi. Et siinä mielessä, niin ne harjoitukset oli mun mielestä hyvät just tän ikäisille. Se ei ollu niin semmosta, että vasta sitten kun kehiteltiin, niin sitten rupes uskaltaan jo pitää kiinni kädestä ja uskaltaa ottaa tyttö poikaa.

Ja samoin nää kaikki missä sitten teitte neliössä, että aina yks ryhmä teki yhtä ja vaihtu, niitä kaseja kun teitte. Että siinä näkee myös sen toisten suorituksen, kun aina vaihtuu. Musta ne oli hyviä harjoituksia. Just tämän ikäisille, ja ne kävi sekä tytöille että pojille.

Kysyessäni opettajilta kurssin toimivia, hyviä puolia, he toivat esiin minun toimintani opettajana. He mainitsivat, että ryhmä oli todella haasteellinen ison oppilasmäärän vuoksi ja katsoivat, että otin ryhmän hyvin haltuun. Opettajien mielestä annoin selkeitä ohjeita ja oli hyvä, että johdonmukaisesti kokosin oppilaat salin keskelle piiriin ohjeiden annon ajaksi.

No tommosen ison joukon käsittelyssä on aina haasteensa, ja mun mielestä se ainakin toimi, että sä ohjeiden annoksi rauhoitit ne jo alkuun siinä piiriin. Oli se selkeä joka tunnin piiri-muodostelma. --Varmaan pienemmässä porukassa sitte se kuuluvuuskin ois siinä ollu ehkä

parempi. Kun tässä ison ryhmän kanssa aina on ne sählärit, jotka ei kuuntele--. Mutta sä olit ottanu sen kuitenkin huomioon, että on joku paikka, missä ne ohjeet kuunnellaan ja sitte lähdetään tekemään sitä.

Tää oli haastava iso ryhmä, että sä otit sen hyvin haltuun. Ja mun mielestä sulla oli hyvät näytöt. Aina kun sä veit niitä sillä tavalla, että sä näytit niitä monesta suunnasta, edestä ja takaa. Ja nää ryhmittelyt, niihin ohjaaminen, että niinku sanoin, niin näihin piireihin, paripiiriin meneminen ja tämmösiin että, kun oppilaat ei niitä tilanteita vielä hahmota, että minkälainen se on, niin se miten sä kehittelit niitä siirtymisiä, niin mun mielestä ne oli toimivia.

Ja siinä tikkuristiin, siinäkin oli just se, että sä käskit ne laittaa kaikki saman suuntaisesti, eli silloin tavallaan ne pystyi seuraamaan sun opetusta. Että jos ne ois ollu vähän siellä täällä lattialla, niin silloinhan se ois ne oikeet ja vasemmat menny sekaisin. Että se oli niinku sillä lailla hyvä, selkeä..

Kehittämistä opettajien mielestä kurssikokonaisuudessa oli äänentoistossa sekä oppilaiden jakamisessa ryhmiin. Opettajien mielestä annoin oppilaille liikaa vapauksia ja päätösvaltaa parien ja ryhmien valinnassa. Toisaalta opettajat pohtivat, että jotkut harjoituksista saattoivat toimia paremmin, kun oppilaat saivat valita parin tai ryhmän itse. Toinen opettajista mietti, että tietyissä tanssiharjoituksissa saattaa olla parempi, että oppilas saa olla itse valitsemansa kaverin kanssa, verrattuna esimerkiksi pelien pelaamiseen liikuntatunneilla.

No ehkä mä joissakin vähän sillälailailla säikähdin, että mitähän tästä tulee, kun sä jossain vaiheessa, että ottakaa vaikka ryhmät, tai sillälailailla, että aika vapaamuotoisesti. Ja hyvinhän se meni. Mutta jotenkin ite on tottunut, että mitä isompi joukko, niin siellä melkein sanotaan, että ykköset, ja sormet pystyssä kakkoset ja näin, ja siltikään se ei meinaa mennä se jako niihin, että ne tekee siellä omiaan. Mutta ehkä tuossa oli just se, kun siinä oli semmonen vapaavalintaisuus, että ottakaa vaikka neljän hengen ryhmiä -- niin sit se toimikin. Siinä on vaaransa, aina semmosessa, että sitten jää joku ehkä syrjitty oppilas kokonaan, että sitä ei oteta mihinkään--. Niissä kannattaa miettiä tulevaisuudessa. Joskus se voi toimia, ja sitten kun tuntee ryhmän, niin sittenhän sitä tietää. Mutta että vaarallista tämmösen tuntemattoman ryhmän kanssa. Että ei ehkä ihan niin vapaamuotoinen järjestäytyminen.

Samaa asiaa mietin silloin niissä tekemisissä, että noissa pelitilanteissa, tai kun me pelataan, niin siellä on aina aika tärkeet tehä nää joukkueet. Mutta sitten taas jos siihen ois tullu semmoset keskenään, kenen kemiat ei toimi tommosessa, missä pitää olla lähellä ja... Niin tää voi olla, että tällanen oli paljon toimivampi. Mä en ite ois varmaan uskaltanu lähteä tekeen näin tuon ryhmän kanssa. Et sitä, mut sit se toimi. En mä voi sanoa, että sitä ois pitänyt tehdä eri tavalla.

Tunneilla oli ongelmia äänentoiston kanssa, koska koulun soittimien äänentoisto ei ollut aluksi riittävän voimakasta isossa salissa ison oppilasryhmän kanssa. Ensimmäisellä tunnilla kou-

lun katolla tehtiin asbestinpoistoremonttia, josta aiheutuva meteli peitti musiikin alleen kokonaan. Opettajat huomioivat palautteessaan sen, että huusin liikaa metelin päälle, enkä aina pysäyttänyt harjoitusta ja vaatinut täyttä hiljaisuutta.

No sitten tekniikkaan liittyen, että tää oli tietysti näistä meidän soittimista kiinni aluks, kun ei toiminu, ja metelistä -- Ja välillä mä mietin sitä, että en tiedä miten tanssin opetuksessa, pil-linkäyttö tai muu, että säästää omaa ääntä. Että pysäyttää sen tilanteen ja sit antaa ohjeet, että se on raskasta sitten huutaa siihen päälle. Mutta että mun mielestä kuitenkin ohjeet meni perille.

-- Kun sä sanoit, ettei meinaa enää ääni riittää, niin mä ajattelin, että nyt jos ei ois näin tiukka aikataulu, niin, kun sulla oli ne tietyt ohjelmat, jotka sä halusit viedä läpi, niin ehkä jatkossa just, jos on oma ryhmä, niin sitten vaan kertakaikkiaan odottaa, vaikka sen 10-15 minuuttia, että ne on hiljaa ja kuuntelee. -- Rauhoittaa ja pysäyttää, että istukaa. Ja vasta kun kaikki on hiljaa, jatkaa. Se vie hirveesti aikaa välillä, mutta että uskaltaa sitäkin välillä tehdä. Sit ne melkein oppiikin siihen, että sitte ei tarvii enää sitä kymmentä minuuttia, että ne rupee toisilleen jo sanoon, että oo hiljaa oo hiljaa. Että ei mee se ääni. Kun se on sulla kuitenkin monta kymmentä vuotta edessä vielä uraa.

Kysyin opettajilta, mitä oppilaat heidän mielestään oppivat kurssin aikana. He painottivat motorista oppimista, sosiaalisia taitoja sekä musiikin kuuntelemista.

No varmaan just ihan näitä perustaitoja, näitä askelsarjoja, siellähän tuli polkkaa ja näitä kehitelmiä ja tämmösiä. Että niitäkin erottamaan. Musiikin kautta että miten liikutaan. Siellä piti kuunnella ja sit liikkua sen mukaan. Sellasta ja tota, myöskin ihan tämmöstä ketteryyttä, just se tikkuristi, niin sehän oli hyvä ketteryys harjoitus myöskin, vaikka se oli niinku tanssikin. Sosiaalisuutta.

Niin näitten motoristen taitojen lisäksi tuli mieleen tää ryhmässä toimiminen. Yhteissuunnittelu, kun oli näitä salmiakkijuttuja. Suuntien havaitsemista, toisen seuraamista, palautteen antamista toiselle, kun ne esiintyi siellä ja toisten huomioimista. Että hirveen monipuolisia asioita tuli tässä. Että ei pelkästään sitä, että jalka tekee näin.

Kysyin sekä oppilailta, että opettajilta heidän mielipiteitään oppilasryhmän koosta. Ryhmässä on siis 37 oppilasta, joista viisi on integroitua erityisoppilasta. Oppilaista 57 % vastasi ”täysin samaa mieltä” tai ”jokseenkin samaa mieltä” väitteeseen ”Liikunnan ryhmässämme on liian paljon oppilaita. Väitteeseen ”Tykkään olla tässä liikunnan ryhmässä” oppilaista puolet vastasi kielteisesti.

Opettajien mielestä ryhmä on oppilasmäärältään liian suuri. Tärkeimpänä hankaluutena oppilasmäärän suhteen he pitävät integroitujen erityisoppilaiden asemaa. Oppilaat eivät heidän mielestään sovellu näin isoon liikunnan ryhmään, mutta käytännössä koululla ei ole muuta mahdollisuutta tarjota näille pojille liikunnan opetusta. Opettajat pitävät etuna kuitenkin sitä, että he saavat opettaa ryhmää yhdessä. Tällöin he pystyvät hallitsemaan tilanteita paremmin. Apua on myös oppilaantuntemuksesta, sillä he ovat opettaneet näitä oppilaita useiden vuosien ajan.

Joo onhan tää aika iso kyllä joo. Että vähän vois sanoa, että liian iso. -- Että luo haasteita kyllä. Ja kun tässä on nyt näitä pienryhmästä integroituja, joilla on hankalampaa muutenkin - - Että ennemmin nää integrointijutut vois olla semmosessa tarkasti strukturoiduissa aineissa, et sinne tullaan matikkaan, että siinä on vaan kirja. Mut sitten tollanen vapaampi tila, niin sen näkee, nää tietyt kaverit, että nehän menee aina verhojen taa ja tekee sitä ja tätä--

Semmonen viitisen oppilasta siellä on liikaa. Et sitten se ei häittäis, vaikka siellä ois viis jonkunlaista muuta tilalla, et se ei enää oo se ongelma.

Kysyin opettajilta syitä oppilaiden integrointiin juuri tähän liikunnan ryhmään.

Se on tää integraatio ja inkluusio yhteiskunnassa, että... -- Se on oikeastaan sellainen käytännön sanelema pakko, että ei siellä pysty sit taas tää pienryhmäopettaja pitää sitten taas erikseen heille liikuntaa. Niin kyl se on kaatunu sitten vähän... Mun mielestä se syö tämän muun ryhmän toimintaakin. Että sitä pitää vähän heidän ehdoillaan mennä. -- Mutta se on niinku kaikille yhteinen peruskoulu (naurahtaa).

Mutta nämä on ne realiteetit, että ei me siihen oikein voida vaikuttaa, että nyt me otetaan pienempi ryhmä. Ja tilat tulee vastaan. Että kyllähän me voitais jakaa, kun on kaks opettajaa, niin olla eri tiloissa, mutta ei se aina onnistu sekään. Että usein on niinku, voi sanoa, että on helpompi se, kun on niitä ongelma, näitä vääntäjäkavereita on siellä, et meitä on kaks aikuista. -- Että jos toinen joutuu lähtemään johonkin perään tai tulee jotain, niin sit jää ainakin yks aikuinen... -- Ja jotenkin tuntuu, että kyllä me varmaan pystytään antamaan enemmän kuitenkin yhdessä kuin yksittäin, että suuremmalle joukolle siinä sitten että.

Kysyin, pystyvätkö opettajat huomioimaan oppilaat yksilöinä näin suuressa ryhmässä. He pitivät oppilaantuntemusta edellytyksenä oppilaiden yksilölliseen huomioimiseen isossa ryhmässä.

No kun ne on tuttuja oppilaita. Kun me ollaan niiden luokanvalvojia, luokanopettajia, niin kyllä me pystytään, mut jos ne ois muitten luokkien oppilaita, niin silloin voi olla, että menis

aikaa, ennenkuin pystyis... -- Oppilaantuntemukseen, niin... -- Et melkein jo naaman asennosta, kun on kolmannesta luokasta asti tuntenut, niin tietää, minkälainen päivä on. Että ottaako huomioon, vai antaako olla vaan lähestymättä.

7.3 Pitäisikö tanssia opettaa peruskoulussa?

Opettajien mielestä tanssia tulisi ehdottomasti opettaa peruskoulussa. Oppilaiden mielipiteet jakautuvat. Tytöistä 87 % on positiivisella kannalla, pojista taas ainoastaan 41 % haluaisi tanssia kouluihin. Sekä oppilaat että opettajat löytävät tanssin opettamiselle peruskoulussa monia perusteluita. Opettajat pitävät tanssia kulttuurimme kuuluvana osana ja tapakasvatuksena. He painottavat tanssin monipuolisia vaikutuksia lapsen ja nuoren motoriseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Heidän mielestään tanssin avulla lapsi oppii hahmottamaan omaa kehoaan. He mainitsevat myös rytmitajun kehittymisen ja sen siirtovaikutuksen esimerkiksi eri urheilulajeihin.

Otteita opettajien haastattelusta:

No ihan mun mielestä se on jo suomen kulttuuriin kuuluva asia. Että kyl meillä on tuolla tanhuvilla tanhuttu ja kautta aikojen. -- Sitte tanssilavakulttuuri, humpat, kaikki tangot, niin kyl lähän me suomi ollaan siinä kuuluisia. Sit se on tämmöstä etikettikasvatustakin, kun mennään parin kanssa toimimiseen, tervehtimiseen ja katsekontakteihin ja muihin. Tapakasvatustakin. Ja sitten kun tanssi on niin laaja, --, tanssin piirihän on, sehän on ihan kunnan liikuntaa. Että sittenhän on kaikki street dancet ja hiphopit ja kaikki, että. Se on kuitenkin semmonen ilmaissumuoto.

Ja vaikka siellä on oppilaita jotka ajattelee, että tanssi on sitä ja tätä, että ei ,jotka ei oo niin innostuneita. Mut siitä on hyötyä oman kehonhallinnassa ja rytmin oppimisessa, kun siitä on kaikkiin lajeihin hyötyä, että oot sitte minkä lajin tahansa harrastaja, niin rytmin ja oman kehon eri asentojen tunnistaminen, ne tulee tanssin kautta hirveen hyvin. Ja sen sitten kyllä näkee, että nämä ketkä tuolla osaa tehdä jotakin pesäpallolyöntiä tai konkkkausloikkaa tai pituushypyn juttuja, niin niillä onnistuu nää tanssijututkin. Et on se kaikkeen motoriseen oppimiseen tosi hyvä.

Oppilaiden mielestä tanssia pitäisi opettaa koulussa, koska se on hauskaa. Tanssi on yksi liikuntamuoto ja se kehittää lihaksia ja kuntoa. Heidän mielestään jotkut tietyt tanssilajit, kuten valssi ja kansantanssit, kuuluvat yleissivistykseen. Ne on syytä opetella, koska niitä saattaa tarvita aikuisena. Tanssi kehittää myös rytmitajua. Oppilaat haluaisivat kouluihin pakollisiksi katsomiensa paritanssien lisäksi ”nykyajan tanssityylejä” kuten street, hip hop, jazz ja break.

He pitävät tärkeänä, että tanssi on tarpeeksi yksinkertaista, muttei kuitenkaan tylsää. Musiikin tulisi olla innostavaa. Opettajat ovat samoilla linjoilla oppilaiden kanssa ja katsovat, että tanssin laajalta kentältä olisi poimittava opetukseen esimerkkejä mahdollisimman monista eri lajeista.

Ote opettajien haastattelusta:

Mun mielestä ihan kaikenlaisia. Että jotenkin että opittas näkeen se tanssi sillai laajemmin ja semmonen musiikin ilmentäminen. Ja sit se rytmi, tuleehan se kävelyssäkin, kävelyrytmi ja marssirytmi, juoksu, laukka, et niissä kaikissahan on sitä tanssin elementtiä. Se on niinku perusliikuntaa parhaimmillaan. Mut sitten tietenkä kyllä varmaan koulussa pitää pysyä ajan mukana, että löytää vähän sitä, mitä nuoriso tykkää, ja lapset tykkää, että tämmöstä.

Kielteisesti tanssin opettamiseen koulussa suhtautuvat oppilaat perustelevat kantaansa sillä, että tanssista ei ole mitään hyötyä. Tanssi on myös hämmentävää ja inhottavaa, eivätkä kaikki halua tanssia, joten sitä ei tarvitse opettaa. Tanssista kiinnostuneet voivat harrastaa sitä koulun ulkopuolella.

8 POHDINTA

Tutkimukseni tarkoituksena oli löytää näkökulmia tanssin opetukselle osana peruskoulun opetussuunnitelmaa. Tärkeimpänä osa-alueena oli tanssikurssin suunnittelu ja toteutus 6.luokkalaisten oppilaiden liikunnanryhmälle. Lisäksi selvitin tanssitunneille osallistuneiden oppilaiden ja kahden opettajan näkemyksiä tanssista, ja kokemuksia opetuksestani. Koska olen musiikinopettaja, oli tarkoitukseni tarkastella, miten tanssi toimisi osana musiikinopetusta. Käytännön tilojen vuoksi tanssitunnit jouduttiin kuitenkin pitämään liikuntatuntien aikana.

Omat kokemukseni tanssikurssin onnistumisesta ovat ristiriitaiset. Oppilaiden palaute kurssista oli suhteellisen negatiivista, enkä koe onnistuneeni tavoitteissani välittää oppilaille positiivista mielikuvaa kansantanssista ja tanssi-ilmaisusta. Toisaalta opetusta seuranneet liikunnanopettajat kokivat kurssin olleen erittäin toimiva ja antoisa monipuolisuudessaan ja heidän näkemyksensä mukaan harjoitukset olivat sopivia juuri tälle ikäryhmälle. He painottivat, että oppilaiden negatiivisissa palautteissa saattaa heijastua heidän ikänsä ja siihen liittyvä sosiaalinen paine vastata tietyllä tavalla. Omasta näkökulmastani koen onnistuneeni joissakin asioissa, kun taas joidenkin toimintojen osalta olisi pitänyt toimia toisin ja suunnitella paremmin.

Tärkeimmät huomioni kurssin suunnittelun ja toteutuksen reflektoinnissa kohdistuivat musiikkivalintoihin, ryhmän kokoon ja heterogeenisuuteen, sekä 6.luokkalaisten ajatusmaailmaan kansantansseista – ja musiikista. Onko 37 6.luokkalaisten oppilaan sekaryhmälle mahdollista opettaa tanssikasvatusta, etenkin jos oppilaita ei tunne etukäteen? Miten huolella musiikki pitää valita, että se soveltuu parhaiten tanssiharjoituksiin? Onko kouluilla tanssimiseen soveltuvia tiloja ja äänentoistoa? Kannattaako 6.luokkalaisille opettaa kansantansseja, jos he eivät pidä niistä?

Ryhmässä oli 15 tyttöä ja 22 poikaa, joista viisi oli integroitua erityisoppilaita pienryhmästä. Pällimmäiseksi kokemukseksi ryhmän suuruudesta minulle jäi, ettei näin suuren ryhmän

opettaminen ole mielekästä, etenkin silloin, kun opettaja ei tunne oppilaita entuudestaan. Yksilöllisen palautteen antaminen on lähes mahdotonta. Oppilasryhmää on vaikea saada keskittymään harjoituksiin. Tanssitunnit edellyttävät toimiakseen, että kaikilla oppilailla on turvallinen olo ryhmässä. Näin suuressa, heterogeenisessä ryhmässä turvallista ilmapiiriä on mielestäni lähes mahdoton saavuttaa. Oppilaista 57 % koki, että ryhmässä on liikaa oppilaita. Puolet vastasi negatiivisesti väitteeseen ”Tykkään olla tässä liikunnanryhmässä”. Erityisesti tanssi-ilmaisuharjoitukset vaativat rauhallista ja turvallista ilmapiiriä, jota en mielestäni saanut luotua tälle kurssille, ainakaan näin lyhyessä ajassa. Opettajat katsovat oppilaantuntemuksen vaikuttavan siihen, että he pystyvät toimimaan näin suuren oppilasryhmän kanssa. Silti myös he kokevat, että ryhmä on liian suuri. Itseäni huolestutti integroitujen erityisoppilaiden asema, sillä tarkkaavaisuushäiriöisinä he eivät pystyneet osallistumaan toimintaan suuressa väkijoukossa, ilman täydellisesti strukturoitua toimintaa.

Harjoitusten valinnasta olen samaa mieltä opettajien kanssa. Ne soveltuivat hyvin kyseiselle ikäryhmälle. Onnistuakseen paremmin ne olisivat tosin vaatineet pienemmän ryhmän ja edelleen turvallisen ilmapiirin. Kyselyjen perusteella oppilaat pitivät eniten Tikkurististä ja Salmiakkiharjoituksesta. Tämä näkyi myös kurssin aikana. Oppilaiden oivalluksia ja riemua oli ilo seurata, kun he keksivät ryhmissä omia liikesarjoja. Erityisesti pojat innostuivat salmiakkiharjoituksesta. Tytöistä huomasin, että he arastelivat, eivätkä uskaltaneet heittäytyä. Katson tämän liittyvän oppilaiden ikään, ja samaa mieltä ovat myös opettajat. Mietin myös, olisiko minun pitänyt olla tiukempi ja vaatia oppilailta enemmän, sekä hioa kutakin harjoitusta tarkemmin. Vastuun antaminen oppilaalle omasta oppimisesta ja harjoittelemisen vaatiminen motivoi kehittymään, ainakin oman kokemukseni perusteella. Toisaalta oppilaiden mielestä kurssilla toistettiin liikaa samoja harjoituksia, kun taas opettajat pitivät kertausta ja jatkumoa hyvänä asiana.

Kansantanssit ja kansanmusiikki herättivät oppilaissa vastenmielisyyttä sekä ennakkokyselyiden että kurssipalautteen perusteella. Kansanmusiikki ei ole heille tuttua mediasta, eikä se edusta heidän mielikuvissaan nuorekasta tai coolia, katu-uskottavaa musiikkigenreä. Miksi siis edes yritin opettaa näitä tyyllilajeja teineille? Olisinhan yhtä hyvin voinut suunnitella tanssikurssin, jossa tanssitaan streetiä ja breakia, ja kuunnellaan ainoastaan hip hop-musiikkia ja uusimpia hittejä. Perustelen valintaani opetussuunnitelmalla. Oppilaita on syytä tutustuttaa

myös marginaalisiin musiikki – ja tanssityyleihin, ja perehdyttää omaan kulttuuriperinteeseen. Katson myös, että kansantanssit ovat helppo tapa oppia rytmejä, motorisia ja sosiaalisia taitoja, sekä leikkiä yhdessä ja saada liikuntaa. Voisiko oppilaiden ja opetussuunnitelman maailmoja jotenkin yhdistää ja tuoda lähemmäs toisiaan? Mitä jos olisin sisällyttänyt kurssiini paloja oppilaiden pitämästä musiikista ja tanssista, kansantanssin ohessa? Olisiko se ollut oppilaiden mielistelyä?

Anttila (1994) mainitsee, että musiikin käytön kanssa tulee olla harkitsevainen opetettaessa tanssia ja tanssi-ilmaisua. On tärkeää, että opilaat tuntevat ja hallitsevat musiikin yhteydessä käytettävän liikemateriaalin, ennen kuin liike yhdistetään musiikkiin. Kuunteleminen vaatii keskittymistä, ja mitä enemmän elementtejä musiikki sisältää, sitä vaikeampi on syventyä liikkeen tuottamiin aistimuksiin. Oikein käytettynä musiikki helpottaa ja vapauttaa liikkumista ja antaa sille ilmaisullista syvyyttä, mutta se voi myös helposti rajoittaa ja kahlehtia ilmaisua. (Anttila 1994, 27; H'Doubler 1978, 185.) Koen, että minun olisi pitänyt valita musiikkikappaleet huolellisemmin, niin että ne olisivat palvelleet paremmin ko. tanssiharjoitusta. Myös äänentoistolaitteiden kanssa säheltäminen vei turhaa huomiota, eikä edesauttanut tunteen toimivuutta. Koulujen äänentoistolaitteet saattavat olla rajalliset, eivätkä välttämättä sovelu tanssinopettamiseen. Oman kokemukseni mukaan pienen CD-soittimen tuottama ääni hukkuu suuren liikuntasalin kaikuun ja oppilaiden tömistelyyn, eikä musiikki tällöin ole tukemassa oppilaiden liikkumista.

8.1 Mitä hyötyä tanssista on? Tanssikasvatukseni tavoitteet

Tanssia ole hyväksytty itsenäiseksi, tavoitteelliseksi oppiaineeksi, vaan sen asema koulun opetuksessa riippuu täysin opettajan omasta kiinnostuksesta ja harrastuneisuudesta. Anttila (1994) on pohtinut syitä sille, miksi tanssin asema kouluissa on heikko. Hän toteaa, että syy on opettajien tietojen ja taitojen vähyydessä ja siinä, ettei tanssia ole hyväksytty luokanopettajakoulutuksen erikoistumisaineeksi. Yksi syy on myös sillä, että tanssi on perinteisesti sijoitettu opetussuunnitelmissa liikunnan osaksi, jolloin se joutuu taistelemaan elintilasta muiden sisäliikuntalajien kanssa. Anttilan mukaan tanssinopetuksen tavoitteet kouluopetuksessa ovat

jäsentymättömiä. Tanssin opettamiselle ei ole määritelty selkeitä päämääriä, joten taiteelliset ja ilmaisulliset tavoitteet ovat jääneet saavuttamatta. (Anttila 1994, 13.)

Hämeenaho (2005) on tutkinut liikuntaa opettavien luokanopettajien tanssiasenteiden ja koe-
tun pätevyyden yhteyttä tanssin opetukseen. Hänen tutkimuksensa perusteella opettajien asen-
teilla tanssimista kohtaan oli yhteys tanssin opetuksen tuntimäärään koulussa. Opettajan oma
tanssiharrastuneisuus taas vaikutti myönteisesti asenteeseen tanssia kohtaan. Naiset olivat
miehiä huomattavasti kiinnostuneempia tanssista. He myös harrastivat tanssia enemmän, ko-
kivat itsensä paremmiksi tanssimisessa ja sen opettamisessa, sekä opettivat tanssia enemmän
kuin miehet.

Mitä hyötyä tanssin opettamisesta peruskoulussa on? Miksi tanssin tulisi olla osa peruskoulun
opetusta? Yhdistin toisiinsa eri tutkijoiden (Anttila 1994; Anttila 2006; Hyvönen 2004; Pent-
tinen 2007; Rooyackers 1997; Välimäki 2006) määritelmiä tanssikasvatuksen hyödyistä ja
tavoitteista, Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden (2004) tavoitteita musiikin ja lii-
kunnan osalta, sekä tutkimusaineistosta saamiani tuloksia. Näiden pohjalta loin kymmenen
aihealueen listan tanssikasvatuksen hyödyistä ja tavoitteista:

1. Rentoutuminen ja liikkumisesta nauttiminen sekä itseilmaisun vapautuminen.

Kun ihminen on sinut oman ruumiinsa kanssa, on hänen helppo ilmaista itseään, sekä toimia
myös vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa.

2. Luovuuden kehittäminen.

Tanssiessa oppii havainnoimaan ympäristöään eri aisteilla. Muiden kanssa tanssiessa on aistit-
tava, miltä toisesta tuntuu ja mitä tämä ajattelee. Tunteet ja ajatukset voi tulkita ja improvi-
soida liikkeen kielelle. Oma-aloitteisuus, aktiivisuus ja leikinomaisuus edistävät henkistä ja
fyysistä luovuutta, kuten ongelmanratkaisukykyä, sekä mm. intuitiivisuutta ja spontaaniutta.

3. Persoonallisuuden kehittäminen, sekä itsetuntemus ja itsehallinta.

Tanssiessa yksilön itsehallinta ja esiintymiskyky kehittyvät, ja tätä kautta myös itseluottamus kasvaa. Kehontuntemus on itsetuntemuksen ja positiivisen minäkäsityksen perusta. Tanssi on myös itsensä toteuttamista ja omien yksilöllisten taipumusten kehittämistä.

4. Sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys.

Itsetuntemuksen lisääntyessä yksilö uskaltaa ilmaista ruumiillaan enemmän ja ottaa uusissa tilanteissa riskejä. Hän oppii toimimaan itsenäisesti sekä jakamaan yhteisiä kokemuksia muiden kanssa. Tanssissa on helppo oppia luottamaan ja tottumaan toisen kosketukseen.

5. Ruumiin harjoittaminen.

Oman kehonkaavan ja omien fyysisten rajojen tunteminen, sekä motoristen taitojen ja fyysisen suorituskyvyn kehittyminen.

6. Aistiherkkyyden kehittyminen.

Ympäristön havainnointi eri aistein sekä tietoisuuden lisääminen itsestä ja ympäristöstä kehittävät esteettistä tajua. Tanssi on luonteeltaan eri aisteja aktivoivaa. Kun tanssimiseen liitetään musiikki, se herkistää kuuntelemaan musiikkia koko keholla.

7. Tilallisen ja ajallisen hahmotuskyvyn kehittyminen.

Kyky hallita kehoaan ja liikkeitään suhteessa ympäröivään maailmaan luo turvallisuutta ja tasapainoa, sekä auttaa aikaan ja tilaan liittyvien käsitteiden ymmärtämisessä.

8. Kognitiivinen kehitys.

Käsitteellinen ja luova ajattelu perustuu rikkaisiin aisti- ja motorisiin kokemuksiin. Tanssi voi kehittää myös oppimisvalmiuksia, sekä tukea tiedonhalua ja uteliaisuutta.

9. Sosiaaliset taidot.

Tanssiminen voi parhaimmillaan edistää suvaitsevaisuutta, erilaisuuden sietokykyä ja toisten ihmisten arvostamista. Tanssin kautta voi oppia myös toisen huomioimista ja ristiriitojen ratkaisemista.

10. Rytmitajun kehittyminen.

Rytmitajulla on vaikutusta esimerkiksi kielen oppimiseen. Rytmien hahmottamisesta on hyötyä motorisissa toiminnoissa, kuten eri urheilulajeissa.

Yllämainitut avoitteet osoittavat, mitä hyötyä tanssista voi olla osana peruskoulun opetusta. Kuten tavoitteista käy ilmi, tanssi kehittää lasta kokonaisvaltaisesti, ja sillä on nähdäkseni suora transfer eli siirtovaikutus kaikkeen oppimiseen. Tärkeimpänä tanssin hyötynä pidän sen vaikutusta lapsen positiivisen minäkuvan, itsetunnon, ruumiinkuvan, ja itseluottamuksen kehittymiseen, sekä tätä kautta erilaisuuden hyväksymiseen ja arvostamiseen. Nykyään puhutaan paljon siitä, miten lapsilla on yhä enemmän keskittymisvaikeuksia. Tanssilla on mielestäni arvokasta annettavaa oppilaiden keskittymiskyvyn parantamiseen. Tanssi voi myös olla ilmaisukanava niille, joille itseilmaisu puhumalla tai kirjoittamalla on vaikeaa. Tanssia voi käyttää apuna luokan positiivisen ilmapiirin muodostamisessa ja oppilaiden ryhmäytymisessä. Sen avulla on mahdollista luoda sosiaalisia suhteita paremmiksi sekä oppilaiden kesken, että opettajan ja oppilaiden välillä.

Olen siis varma, että tanssikasvatus soveltuu peruskoulun opetukseen ja sillä on paljon annettavaa osana oppilaiden kokonaisvaltaista kasvatusta. Jotta opettajan on mahdollista ottaa tanssikasvatus osaksi opetusta, hänellä on itsellään oltava taitoja ja kokemusta tanssikasvatuksesta, sekä nähtävä tanssikasvatus tavoitteellisena ja merkityksellisenä oppiaineena. Hänen on vakuutettava myös koulun muu henkilökunta, oppilaat ja heidän vanhempansa tanssimisen hyödyistä. Opettajan on onnistuttava muokkaamaan koulun tiloja tanssille sopiviksi, ja myös muutettava opetuksen ajankäyttöä ja opetussuunnitelmaa soveltuvaksi tanssikasvatukseen.

Perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus on juuri nyt vuonna 2010 ajankohtainen Suomessa. Taideaineiden opetustuntien asemasta ja niiden lisäämisestä on käyty paljon keskustelua. Keskustelussa pääpaino on ollut musiikin, kuvataiteen ja kirjallisuuden opetuksessa, mutta tanssitaiteen puolesta esitetyt argumentit ovat olleet vähäisiä. Tanssitaidetta ei vielä ole hyväksytty osaksi yleissivistävää koulutusta. Jotta tanssin asema perusopetuksessa paranisi, on siis tehtävä perusteellista työtä lähtien arvokeskusteluista siitä, mitä asioita nykylasten tulisi opiskella. (Tawast 2010, 5.)

Englannissa tanssilla on vahva jalansija kaikilla koulutusasteilla. Tanssi on kuulunut koulujen opetusohjelmaan kauan, ja vuonna 1990 se kirjattiin lakisääteiseksi osaksi liikunnan opetus-

suunnitelmaa. Tällä hetkellä tanssinopetus on pakollista ala-asteella. Koulu päättää itse, kuuluuko tanssi liikunnan vai taideaineiden opiskeluun. (Jobbins 2010, 15-17.) Suomessa Turussa Pääskylvuoren alakoulussa tanssi on ollut opetussuunnitelmassa itsenäisenä oppiaineena vuodesta 1997. Kokemukset tanssinopetuksesta ovat opettaja Katri Nirhamon (2010) mukaan positiivisia. Nirhamo (2010) perustelee tanssin hyötyjä perusopetuksen osana moniulotteisesti, ja käy läpi samoja asioita, joita olen listannut tanssin hyötyihin ja tavoitteisiin (Luku 8.1). Lapsille kokonaisvaltainen ja kehollinen ilmaisu on luontevaa, ja jotkut oppilaista löytävät juuri tanssitaiteesta sen itselleen sopivimman ilmaisumuodon. Oppilaat, joilla on keskittymisvaikeuksia luokassa, pystyvätkin tanssiessa ja liikkuessa keskittymään oppimiseen. Tanssi edistää oppimisvalmiuksia kaikissa oppiaineissa kehittämällä oman kehon ja ympäröivän tilan, kuten esimerkiksi suuntien, tasojen sekä rytmin hahmottamista. Luovan tanssin harjoitukset kehittävät ongelmanratkaisukykyä. Tanssin avulla on luontevaa harjoitella yhdessä olemista, kosketusta ja muihin reagoimista. Tanssi kehittää fyysisiä ja motorisia valmiuksia. Tanssikasvatuksen toteuttaminen vaatii, että opettaja tuntee oppilaat, ja luottamus on molemminpuolista. Jotta tanssi saataisiin osaksi koulujen opetusta, tulisi sen olla itsenäisenä oppiaineenaan valtakunnallisen opetussuunitelman perusteissa. Kuten musiikin, kuvataiteen ja kirjallisuuden, myös tanssin tulisi olla kaikkien lasten oikeus, ei vain joidenkin harvojen harrastus. (Nirhamo, 2010, 27-28.)

LÄHTEET

Ajo, R. (2001). *Tanssiterapia ja dysfaattinen lapsi. Tanssiterapia dysfaattisen lapsen kuntoutuksessa*. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja. Helsinki: yliopistopaino.

Anttila, E. (1994). *Tanssin aika. Opas koulujen tanssikasvatukseen*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 139. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.

Anttila, E. (2006). Tanssin mieli. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) *Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro 39. Helsinki: Valtakunnallinen opettajankoulutuksen ja kasvatustieteiden tutkintojen kehittämisprojekti (Vokke). 60-75.

Hallikainen, N. & Syvänen, S. (2005). *Nimipiiristä lumitanssiin: Tapaustutkimus perusopetuksen 4.luokan tyttöjen liikuntaryhmässä toteutetusta tanssiprojektista*. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma.

H'Doubler M. (1978). Dance and music. Teoksessa M. Nadel & C. Miller (toim.) (1978). *The Dance Experience. Readings in Dance Appreciation*. New York: Universe Books. 185-188.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. (2003) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hoppu, P. (2006). Tanssi. Teoksessa A. Asplund, P. Hoppu, H. Laitinen, T. Leisiö, H. Saha, S. Westerholm. *Kansanmusiikki. Suomen musiikin historia*. Porvoo: WS Bookwell Oy. 340-371.

Hyvönen, L. (2006). Musiikki – Kasvatuksen hukattu mahdollisuus? Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) *Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro 39. Helsinki: Valtakunnallinen opettajankoulutuksen ja kasvatustieteiden tutkintojen kehittämisprojekti (Vokke). 46-59.

Hämeenaho, N. (2005). *Liikuntaa opettavien luokanopettajien tanssiasenteiden ja koetun pätevyyden yhteys koulun tanssin opetukseen*. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma.

Häyrynen, T. (2006). Lapsi ja tanssi. Tanssipedagogiikka. Luentomuistiinpanot. Jyväskylän yliopisto.

Jakku-Sihvonen, R. Toim. (2006). *Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro 39. Helsinki: Valtakunnallinen opettajankoulutuksen ja kasvatustieteiden tutkintojen kehittämisprojekti (Vokke)

Jobbins, V. (2010). *Tanssi – brittikoulujen menestystarina?* Tanssin paikka. Tanssin tiedotuskeskus 30 vuotta. Helsinki: Tanssin tiedotuskeskus, 15-17.

Järviluoma, H. (1986). *Musiikki, liikkeet, hillikkeet. Talonpoikaiston ja työväestön musiikinviljely kolmessa Ylivieskan kylässä vuosina 1900-1939*. Tampere: Kansanperinteen laitos.

Kansantanssi. Wikipedia. Vapaa tietosanakirja. Viitattu 17.5.2009. Osoitteessa:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kansantanssi>

Karikoski, M. & Rantanen, E. Toim. (2002). *Kulttuuri kasvaa lapsissa. Taiteen keskustoimikunnan ehdotus opetusministeriölle lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi*. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kurkela, V. (1989). *Musiikkifolklorismi ja järjestökulttuuri. Kansanmusiikin ideologinen ja taiteellinen hyödyntäminen suomalaisissa musiikki- ja nuorisjärjestöissä*. Suomen etnomusikologisen seuran julkaisuja 3. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laitinen, H. (1984). *Suomalaisen kansanmusiikin vaihteita*. Helsinki: Valitut palat.

Lekare, A. (1976). *Kansantansseja pohjoismaista*. Helsinki: T-kirjat.

Louhivuori, J. (2009). Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen, L. Väkevä (toim.) (2009) *Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Jyväskylä: Suomen musiikkikasvatusseura. 11-27.

Metsämuuronen, J. (2005). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 3. laitos. Jyväskylä: Gummerus.

Niemeläinen, P. (1983). *Suomalainen kansantanssi*. Keuruu: Otava.

Nirhamo, K. (2010). *Tanssi osana koulun kulttuuria*. Tanssin paikka. Tanssin tiedotuskeskus 30 vuotta. Helsinki: Tanssin tiedotuskeskus, 25-28.

Nuutinen, L. (2005). *Suomalainen kansantanssi kulttuurisena ilmiönä*. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita nro 41. Joensuu: Joensuun yliopisto

Penttinen, A. (2007). *Musiikista ja liikkeestä musiikkiliikuntaan. Toimintatutkimus musiikin ja liikkeen yhdistämistaitoa kehittävistä kurssista liikunnan aineenopettajakoulutuksessa*. Jyväskylän yliopisto: Liikuntapedagogiikan lisensiaatintutkimus.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 (POPS). Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 20.4.2009. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Rausmaa, E. & P-L. toim. (1997). *Tanhuvakka. Suuri suomalainen kansantanssikirja*. Helsinki: Suomalaisen Kansantanssin Ystävät ry.

Rooyackers, Paul. (1997). *Tanssileikkikirja*. Helsinki: Oy Edita Ab.

Sarje, A. toim. (2005). *Ihanaa vai ikävää. Lapset tanssin tekijöinä*. Savonia-ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 3/2004. Kuopio: Kopijyvä Oy.

Suomalainen kansantanssi. Suomen tanssipalvelin. Viitattu 17.5.2009. Osoitteessa:
<http://tanssi.org/fi/kansantanssi/tanssit/yleista.html>

Tawast, M. (2010) *Pääkirjoitus*. Tanssin paikka. Tanssin tiedotuskeskus 30 vuotta. Helsinki: Tanssin tiedotuskeskus, 4-5.

Valli, R. (2001) Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 100-112.

Välimäki, J. (2006). *Tanssimatkalla. Ruumiillisia kokemuksia koulun tanssikurssilla*. Jyväskylän yliopisto: Liikuntapedagogiikan lisensiaatintutkimus.

Wiemers, N. (2006). *Kunhan ei mitään tangoja tanssita!* Liikuntapedagogiikan pro gradu-tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LIITTEET

Liite 1. Ennakkotietokysely oppilaille

KYSELYLOMAKE 1: ENNAKKOTIETOJA

1. Sukupuoli: Tyttö _____ Poika _____

2. Ikä: _____ vuotta

3. Aiempi tanssikokemus:

Harrastatko /oletko harrastanut tanssia koulun ulkopuolella? Kyllä _____ En _____

Miten kauan? _____

Mitä tanssityylejä?

_____
_____

Missä?

_____

4. Oletko tanssinut koulussa? Kyllä _____ En _____

Mitä tanssityylejä? _____

Minkä oppiaineen tunneilla? _____

Millä luokilla? _____

Milloin viimeksi? _____

5. Ajatuksia tanssimisestä:

Mitä sanalla tanssi mielestäsi tarkoitetaan?

_____
_____
_____

Tanssiminen on mielestäni

_____

Pidätkö tanssimisesta?   Kyllä ____   En ____

Miksi?

---

6. Ajatuksia kansantanssista:

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta kansantanssi?

Mitä sanalla kansantanssi mielestäsi tarkoitetaan?

---

7. Ajatuksia kansanmusiikista:

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta kansanmusiikki?

Mitä sanalla kansanmusiikki mielestäsi tarkoitetaan?

---

8. Vastaa väittämiin laittamalla ruksi valitsemaasi kohtaan. 1 = Täysin samaa mieltä, 2 = Jokseenkin samaa mieltä, 3 = Jokseenkin eri mieltä, 4 = Täysin eri mieltä.

	1	2	3	4
Minulla on tässä liikunnan ryhmässä kavereita				
Tykkään olla tässä liikunnan ryhmässä				
Liikkuminen musiikin sykkeen mukaan on helppoa				
Tykkään tanssimisesta koulussa				
Tykkään tanssimisesta koulun ulkopuolella				
Olen hyvä tanssimaan				
Uskallan tanssia muiden nähden				
Tanssin salaa, kun kukaan ei näe				
Tanssiminen ei sovi pojille				
Tanssiminen on tehokasta liikuntaa				
Tanssiminen on taidetta				
Kansantanssit ovat osa nykyaikaa				

Liite 2. Palautekysely oppilaille

KYSELYLOMAKE 2

1. Sukupuoli: Tyttö _____ Poika _____

2. Ikä: _____ vuotta

3. Pitäisikö tanssia opettaa peruskoulussa? Miksi?

---

4. Millaista tanssia koulussa tulisi opettaa? Miksi?

---

5. Onko tanssia teidän koulussanne tarpeeksi? Pitäisikö olla enemmän/vähemmän?

---

6. Piditkö tanssimisesta tällä kurssilla? Paljon _____ Jonkin verran _____ En lainkaan _____
Miksi?

---

7. Mistä harjoituksista pidit? Miksi?

---

8. Mistä harjoituksista et pitänyt? Miksi?

---

9. Mitä asioita opit tällä kurssilla?

---

10. Minkä oppiminen oli helppoa?

---

11. Mikä tuntui vaikealta?

---

12. Mikä kurssilla oli mukavaa?

---

13. Mikä kurssilla oli ikävää?

---

14. Mitä sanalla kansantanssi mielestäsi tarkoitetaan?

---

15. Mitä sanalla kansanmusiikki mielestäsi tarkoitetaan?

---

16. Mitä palautetta antaisit kurssin opettajalle?

Ruusut:

Risut:

---

17. Vastaa väittämiin laittamalla ruksi valitsemaasi kohtaan. 1 = Täysin samaa mieltä, 2 = Jokseenkin samaa mieltä, 3 = Jokseenkin eri mieltä, 4 = Täysin eri mieltä.

	1	2	3	4
Liikunnan ryhmämme on oppilasmäärältään sopivan kokoinen				
Tykkään olla tässä liikunnan ryhmässä				
Liikkuminen musiikin sykkeen mukaan oli kurssilla helppoa				
Pidin kurssilla soitetusta musiikista				
Olin mielestäni kurssilla hyvä tanssimaan				
Uskalsin tanssia kurssilla muiden nähden				
Liikunnan ryhmässämme on liian paljon oppilaita				
Tanssiminen ei sovi pojille				
Tanssiminen on tehokasta liikuntaa				
Tanssiminen on taidetta				
Kansantanssit ovat osa nykyaikaa				